

**TÜRKİYE'DE BULUNAN YABANCI UYRUKLU
ÖĞRENCİLERİN VERGİ ALGISI**

Habiburrahman ZİYAYİ
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İsmail CİĞERCİ
Mart, 2022
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE’DE BULUNAN YABANCI UYRUKLU
ÖĞRENCİLERİN VERGİ ALGISI

Hazırlayan

Habiburahman ZİYAYİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi İsmail CİĞERCİ

AFYONKARAHİSAR 2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Türkiye’de Bulunan Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Vergi Algısı**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça ’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

21/03/2022

Habiburahman ZİYAYİ

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Habiburahman ZİYAYİ
	Numarası	180607116
	Anabilim Dalı	Maliye
	Programı	Maliye
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı	Türkiye’de Bulunan Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Vergi Algısı	
Tez Savunma Sınav Tarihi	27.01.2022	
Tez Savunma Sınav Saati	11:00	

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek oy birliği – oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

ÖZET

TÜRKİYE'DE BULUNAN YABANCI UYUKLU ÖĞRENCİLERİN VERGİ ALGISI

Habiburahman ZİYAYİ

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

Mart 2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İsmail CİĞERCİ

Küreselleşmenin etkisi ile öğrenci göçleri artmıştır. Yabancı uyruklu öğrenciler eğitim aldıkları ülkede çok sayıda verginin dolaylı ödeyicisi olmaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerin kendi ülkelerinin ile eğitim aldıkları ülkenin vergi sistemleri farklı olabilmektedir. Bu faktörler yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algısı, vergi bilinci ve vergiye gönüllü uyumunda farklılıklara neden olabilmektedir.

Bu çalışmada Türkiye'de eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algı düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır. 45 farklı ülkeden 400 öğrenciden veri toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda; yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algılarının yüksek olduğu ve vergi ödemede gönüllü oldukları gözlenmiştir. Bulgular, Asya ve Afrika kıtalarından katılan öğrencilerin vergi algısı arasında anlamlı bir şekilde farklılık olmadığını göstermiştir. Gruplar arası bağımsız t-testinden elde edilen bulguya göre vergi algısı açısından cinsiyet grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ankete katılanlar kendi ülkelerine göre Türkiye'de daha fazla vergi türü olduğunu söylemişlerdir. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'de uygulanan vergi sistemi hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadıkları gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vergi, vergi algısı, yabancı uyruklu öğrenciler.

ABSTRACT

TAX PERCEPTIONS OF FOREIGN STUDENTS IN TURKEY

Habiburahman ZİYAYİ

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF PUBLIC FINANCE**

January 2021

Advisor: Asst.Prof.Dr. İsmail CİĞERCİ

With the effect of globalization, student migration has increased in recent years. Foreign students are the indirect payers of many taxes in the country where they study. The tax systems in foreign students' own country and the country where they study may be different. These factors may cause differences in tax perception, tax awareness and tax compliance of foreign students.

This study aims to measure the tax perception levels of foreign students in Turkey. A questionnaire is applied. The data are collected from 400 foreign students of 45 different countries. As a result of the analyses, it is observed that foreign students have a high tax perception and tax compliance. The findings show that there is no significant difference between the tax perception of the students participating from the Asian and African continents. According to the finding obtained from the independent t-test between groups, there is a significant difference between gender groups in terms of tax perception. The respondents said that there are more tax types in Turkey than in their own countries. It is observed that foreign students do not have much knowledge about the tax system applied in Turkey.

Keywords: Tax, Tax perceptions, foreign students.

ÖN SÖZ

Bu çalışmada Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algıları ve vergi bilinçleri incelenmiş ve gerekli olan analiz ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Lisans ve yüksek lisans ders döneminde ve bu tezin hazırlanmasında desteklerinden ve katkılarından dolayı bütün değerli maliye hocalarıma ve kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösteren değerli danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi İsmail CİĞERCİ’ e çok teşekkür eder, sevgi ve saygılarımı sunarım.

Çalışmamın uygulama bölümünde zamanını ayıran katılımcılara ve bana yardım ve desteğini esirgemeyen arkadaşlarımdan içtenlikle teşekkür ederim.

Bu günlere gelmemi sağlayan, bütün zor şartlara rağmen eğitim hayatımın en büyük destekçileri olan başta değerlim anneme, şehit babam Pıram Qul ZİYAYİ’e ve tüm aileme sonsuz teşekkür ederim.

Habiburahman ZİYAYİ

2022, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ.....	ii
ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI SAYFASI	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

VERGİ, VERGİ ALGISI VE VERGİ ALGISI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1. VERGİ.....	3
1.1. VERGİ KAVRAMI	3
1.2. VERGİNİN TARİHSEL SEYRİ	4
2. BİREYLERİN VERGİ BİLİNCİ, VERGİ ALGISI VE VERGİYE KARŞI TUTUM VE DAVRANIŞLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	6
2.1. VERGİ UYUMU	6
2.2. VERGİ BİLİNCİ.....	6
2.3. VERGİ AHLAKI	7
2.4. VERGİ PSİKOLOJİSİ	7
2.5. VERGİ ALGISI	8
2.5.1. Vergi Algısının Önemi.....	8
2.5.2. Vergi Algısını Etkileyen Faktörler.....	9
2.5.2.1. Ekonomik ve Mali Faktörler	10
2.5.2.2. Sosyal Kültürel ve Ahlaki Faktörler	12
2.5.2.3. Politik ve Hukuki Faktörler	14
2.5.2.4. Kişisel Faktörler	15
2.5.2.5. Vergi Yönetimi ile ilgili Faktörler	18
2.5.3. Vergi Algısı ile İlgili Yapılmış Ampirik Çalışmalar	19

İKİNCİ BÖLÜM

YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM POLİTİKASI

1. YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ	23
2. SEÇİLMİŞ ÜLKE ÖRNEKLERİNDE YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİ POLİTİKALARI.....	25
3. TÜRKİYE'DE YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİ POLİTİKASI	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN VERGİ ALGISI

1. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ.....	36
1.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE GEREKLİLİĞİ	36
1.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	36
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI	36

1.3.1. Ana Kütlenin Belirlenmesi	37
1.3.2. Örneklem Seçimi	37
1.3.3. Anket Yöntemi.....	38
2. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BULGULAR.....	38
SONUÇ.....	55
KAYNAKÇA.....	60
EKLER.....	64

TABLULAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Vergi algısı üzerine ampirik çalışma.....	20
Tablo 2: Kurucu ülkesinden olan UNESCO'nun açıkladığı sıralama:	27
Tablo 3: Devlet ve Vakıf Üniversite Karşılaştırması.....	33
Tablo 4: Türkiye ve OECD Ortalaması.....	34
Tablo 5: Katılımcıların Demografik Özelliklere Göre Dağılımı	40
Tablo 6. “ <i>Size göre vergi nedir?</i> ” sorusunun frekans dağılımı.....	41
Tablo 7. “ <i>Sizlerden alınan vergilerin nerelerde kullanılmasını istersiniz?</i> ” sorusunun frekans dağılımı:.....	41
Tablo 8. Vergi Algısı Frekans Tablosu	42
Tablo 9. Vergi Bilinci Frekans Dağılımı	43
Tablo 10. Vergiye Gönüllü Uyum Frekans Tablosu	46
Tablo 11. Ülkemin Vergi sistemi Frekans Tablosu	48
Tablo 12. Türkiye Cumhuriyeti'nin Vergi Sistemi Hakkındaki Düşünceler Frekans Dağılımı	48
Tablo 13. Vergi Sistemlerinin Karşılaştırması Frekans Dağılımı.....	49
Tablo 14: Basıklık ve Çarpıklık Değerleri	51
Tablo 15: Basıklık ve Çarpıklık Değerlerine Göre Normallik Testi.....	52
Tablo 16: Vergi algısını Afrika ve Asya kıtalarından katılan öğrencilerin Bağımsız T-testi analizi	52
Tablo 17: Vergi algısını Afrika ve Asya kıtalarından katılan öğrenciler Bağımsız T-testi analizi.....	53
Tablo 18: Vergi algısı ve Cinsiyet arasındaki Bağımsız T-testi analizi.....	53
Tablo 19: Vergi algısı ve Cinsiyet arasındaki Bağımsız T-testi analizi.....	53
Tablo 20. Cinsiyet Grupları ile “Topluma sunulan kamu hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artması vergi algımı artırır” İfadesi Arasındaki Bağımsız T-testi analizi.....	54
Tablo 21. Cinsiyet Grupları ile “Topluma sunulan kamu hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artması vergi algımı artırır” İfadesi Arasındaki Bağımsız T-testi analizi.....	54

GİRİŞ

Vergi dün ve bugünümüzü ilgilendiren en önemli konulardan biridir. Vergi devletlerin toplumsal ihtiyaçlarını ve isteklerini yerine getirmek için toplanan paralar şeklinde ifade edilebilir. Devletin sunduğu kamu hizmetleri ve bunların finansmanı vergi ve vergiye benzer araçlar kullanılarak gerçekleştirilir. Verginin diğer finansman araçlarından farkı devletin egemenlik gücüne dayanarak cebir ile ve karşılıksız alınan bir finansman aracı olmasıdır.

Mükellefler ve sorumlular üzerinde vergi sebebiyle satın alma gücündeki azalmanın ortaya çıkardığı baskı hissi, vergiden beklenen gelir etkisini yani verginin maliye politikasına sağladığı katkı olumsuz etkileyebilir. Bundan dolayı verginin tarh, tebliğ, tahakkuk ve tahsil süreçleri esnasında dikkate alınması gereken vergi ilkelerinin hiçbirinin ihmal edilmemesi gerekir; adalet ve gönüllülük ilkesi gibi... Aksi takdirde vergi yükümlülerinin vergi algısı olumsuz etkilenebilmektedir. Bu nedenle vergi algısının ve onu etkileyen faktörlerin bilinmesinde fayda vardır. Çünkü herkesi etkileyen verginin doğru ve dürüst algılanması demek vergi uyumuna gönüllü olmak demektir.

Bu çalışmanın en önemli unsurlarından birisi de Türkiye'ye okumayı hedefleyen yabancı uyruklu öğrencilerdir. Bu öğrenciler nice zorlukları aşarak yabancı bir ülkede tahsil görmeye devam ediyorlar. Tabi ki bu zorlukların onlara kazandırdığı avantaj ve dezavantajlar mevcuttur. Bir öğrencinin farklı bir ülkede eğitim almasının en iyi avantajı o öğrencinin yeni bir dil, yeni bir kültür ve yeni bir bakış açısı kazanmasıdır ki bunlar onu herkesten farklılaştıran özelliklerdir.

Bu çalışmanın temel esası Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algılarını araştırmak ve bazı istatistik yöntemler kullanarak bir sonuca varmaktır. Bu nedenle yabancı uyruklu öğrencilere anket uygulamış ve elde edilen bulgulara göre fikir beyan edilmiştir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, vergi, vergi algısı tanımı, vergi algısı ile ilgili kavramlar açıklanmış ve vergi algısını etkileyen faktörler belirtilmiştir.

İkinci bölümde, yabancı uyruklu öğrenci hareketliliği, seçilmiş ülke örneklerinde yabancı uyruklu öğrenci politikaları ve Türkiye'de yabancı uyruklu öğrenci politikası gibi konular yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu öğrenciler ile yapılan ampirik çalışma (anket) sonucu elde edilen bulgular SPSS programı yardımı ile analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

VERGİ, VERGİ ALGISI VE VERGİ ALGISI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1. VERGİ

1.1. VERGİ KAVRAMI

Vergi Türkçe kökenli bir kelime olup, vermek kökünden türemiş ve karşılık beklemeden verilen değer veya hediye anlamına gelir. Genel olarak sözlük anlamı ise; devlet örgütünü yürütebilmek için hükümetin aldığı para anlamına gelmektedir (Haçerlioğlu, 1999: 468).

Tarihe baktığımızda devletlerin gelir kaynağı oluşturması için nice badireler geçirilmiş ve nice yollar denenmiştir, bu gelir kaynaklarından bazıları savaş ganimeti, vergi, harçlar, şerefîye, resim, parafiskal gelirler, katılma payı, fon geliri, senyoraj (emisyon), devalüasyon, mülk gelirleri, teşebbüs gelirleri ve özelleştirme gelirleridir. Bu kaynakların farklılığı birçok nedene bağlıdır; coğrafi konumlar, kültür ve devlet yapısının muhtelif olması, devletin içindeki kurumlar, ordu, adalet ve kamu hizmetlerin farklı olması bu nedenlerin bazılarını teşkil eder. Eski dönemlerdeki savaş ve ganimet geleneği ile bir yere kadar az vergili devlet hayatı mümkün olsa da bu durum uzun sürmemiştir. Devletin devamlı ve sağlam gelir kaynaklarına sahip olması gerekir ki, bu da bize açıkça vergi temelli bir gelir kaynağı olmasını göstermektedir.

Vergi bazen bir iktidar teorisi olarak yani özel kesimden kamu kesime doğru ortaya çıkan bir mali transfer olarak nitelendirilirken, diğer dönem bazı dönemlerde elde edilen bir faydanın karşılığı olarak yani fayda teorisi olarak nitelendirilmiştir (Siverekli ve Ertuğrul, 2016: 491-518).

Vergiye tarih açısından bakıldığında devlet ve mükellef arasında zaman zaman ihtilafa neden olan sebepler olarak görülmüştür. Bu ihtilaf ve anlaşmazlıkların sonucuna bakıldığında; devlet vergi kaçakçılığı, vergi isyanı ve vergi ödememe gibi durumlarla karşı karşıya kalmıştır.

Devlet ya da hükümet vergi suç ve kabahatler nev'inden olan bu durumu düzeltmek için maliye politikaları ve vergi politikaları gibi yöntemlere baş vurarak çözüm üretmeye çalışırlar. Fakat bu da bir gerçektir ki vergi mükellefi veya sorumlusunun ne kadar vergi algısı ve vergi bilinci artarsa vergi ödeme hassasiyeti de artar. Bu nedenle

vergi kaçakçılığı ve vergi kaçırma gibi toplumun nazarında su-i ahlak olan davranışlardan uzaklaşmaya çalışır.

İnsanlık tarihine baktığımız zaman hemen hemen herkesi ilgilendiren vergi kavramı, kendini her topluma fark ettirmiştir. 1789'da ABD'nin yedi kurucu babasından biri olan Benjamin Franklin'in söylediği gibi "Vergi, ölüm ile birlikte hayatta kesin olan iki şeyden biridir". Bu nedenle vergiler ekonomik, sosyal ve hatta siyasi hayatımızın bir parçasıdır (Şen ve Sağbaş, 2017).

1.2. VERGİNİN TARİHSEL SEYRİ

İnsanlar bugün var olduğu gibi tarih boyunca verginin ne olduğunu ve neye binaen vergi verdiklerini tartışmışlardır. Çünkü devletin tarihi kadar eski bir tarihe sahip olan vergiler, devletin politikalarını sürdürebilmek için en önemli mali kaynak yerine geçmiştir. Tabi tarihsel seyrine baktığımızda bu gelişmeler farklı isim ve kavrama sahip ise de sonralarda vergi çatısı altında birleşmiştir. Bunların yanında "vergilerin ne zaman, nerede, ne şekilde meydana çıktığı gerçek manada bilinmemektedir. Fakat, vergilere ait karşılaştığımız ilk kayıtlar Eski Mısır imparatorluğu, M. Ö. 3000-2800 yılları arasında tahmin edilen tarih nakil edilmiştir. Buna göre, Eski Mısır' de ödenecek vergi aşar vergisine benzer bir şekilde tarımsal ürünlerden hasıl olan miktarın onda bir oranında krala ödeme şeklinde uygulanmıştır (Şen ve Sağbaş, 2017). Buna benzer olarak Hazreti Yusuf'un Mısır halkına tarımsal mahsullerin nasıl elde etmeleri ve hangi metotla tasarruf etmelerini göstererek kıtlıktan kurtarmasının yanında onlara devletin bekasının önemini anlatarak onların tarımsal mahsullerinin %20'sine eşit bir kısmını krala vermelerini tavsiye etmiştir.

Vergileri ilgilendiren diğer bir eski kayıt da M.Ö. 500 yılına ait Pers İmparatorluğu'nun uyguladığı bağlı eyaletlerin toprağının büyüklüğü, ödemesi zorunlu olan haraç miktarı ve üretim kapasitesinin nazara alınan vergilerdir.

Eski devirlerde vergiler belli bir süre mağlupların galiplere teslim etmesi gereken bir gelir olarak görülmekte ve mağlupların kazançlarının sermayelerinin bir kısmını "haraç" tabir edilerek alınmaktaydı. Orta çağdaki dönemlere baktığımızda vergi, anlam değiştirmiştir. Bireylerin yöneticilere, sermaye veya kazançlarından bir kısmını "hediye" şeklinde verdikleri ya da yöneticilerin, halktan "yardım" adıyla aldıkları değerler şeklinde kullanılmaya girmiştir (Akdoğan, 1994: 106-107).

Tarihe göz gezdirdiğimizde şu konu da dikkatimizi çekecek, eski Sümer, Yunan ve Roma uygarlıklarında önemli bazı vergiler vardı. Fakat bu vergiler ödeyenin bir nevi isteğine bağlı olduğunu görmekteyiz, ki bunların içerisinde ilk çeşidi kabile reisinin krala verdiği hediye ve yardımlardır. Zamanın akışıyla bu ihtiyari nev'inde olan hediye ve yardımlar, zorla alınan şekil almıştır.

Vergilerin tarihsel seyrini bir de insanlık üzerindeki en büyük etki unsuru olan din açısından ele alacak olursak;

Bu vergi ve vergiye benzer gelirleri nazara aldığımızda Müslümanların ödedikleri vergiler nev'inden olan sadaka ve zekât dikkat çekmektedir. Bu terimlerin çatısı altında toplanan vergiler çoğunlukla tarımsal mamulden alınan vergiler, hayvanlardan büyük baş ve küçük baş arımı dikkate alarak alınan vergiler, yapılan ticaretten alınan vergiler, arazi ve gümrük vergiler nev'inden olduğunu görebilmekteyiz. Şimdi gayrimüslimlerin sorumlu oldukları vergiler ise, cizye, haraç, fidyetü'n necat ve gümrük vergisi şeklinde farklı çatılar altında toplanmıştır (Şen ve Sağbaş, 2017: 7-8).

İslam eski kaynaklardaki bilgilere baktığımızda verginin iki kısma ayrılan dayanak noktası vardır. Birincisi şer'i deliller yani nas tabir edilen Kur'an-ı Kerim ve peygamberimizin (SAV) sünnetine dayanan hükümlerdir. İkincisi ise, ülü'l-emrin takdirine bırakılan vergilerdir. Birincisinde, alınan verginin tüm detayları naslara geçen hükümlere göre belirlenir ve devletin buradaki sorumluluğu sadece uygulamasıdır. Çünkü bu tür vergiler zekât nev'indedir ve ibadet olan kısma girer. Bu nedenle devletin bunlarda değişiklik yapma hakkı yoktur. Zekâtın diğer vergilerden farkı bu konular olmakla birlikte, devlet zekâtı toplarken cebir etkisi kullanma hakkı olduğu, fakat bu konuda affetmemesi, toplanmadığı zaman vergi mükellefinden düşmemesi gibi konularda diğer vergilerden farkı ortaya çıkmaktadır. Yukarıda bahsi geçen ve naslara dayanan diğer vergi çeşidi fey'dir. Buradaki vergi çeşidi gayrimüslimlerle antlaşmalar sonucu tedarik edilen vergilerdir. Ülü'l-emrin takdir ettiği vergi, toprak veya üründen (haraç), kişi başına (cizye) ve yapılan ticaret mallarından tahsil edilen vergilerdir ki bunları devlet belirli esasları dikkate alarak kamu hizmetlerine ve kamu giderlerine harcayabilir (Kenanoğlu, 2013).

2. BİREYLERİN VERGİ BİLİNCİ, VERGİ ALGISI VE VERGİYE KARŞI TUTUM VE DAVRANIŞLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

2.1. VERGİ UYUMU

Devletin halka sağladığı adalet, emniyet, eğitim, sağlık, altyapı ve ulaşım gibi halka sunulan hizmetlerde ihtiyaç duyulan kaynak bütçedir ve bu devlet bütçesinin en önemli geliri vergidir. Bir ülkenin büyüme ve kalkınmasına en büyük katkı sağlayan kamu geliri vergilerdir.

Vergi uyumu veya vergiye uyum (Tax compliance/taxpayer compliance), vergi kanunlarının ve vergi idaresinin önceden tayin edilmiş sorumluluklarının mevzuata ve gerçek duruma uygun bir şekilde, doğru ve zamanında yerine getirilmesini ifade eder (Tunçer, 2005: 218). Vergiye uyum, bazı kaynaklarda "Aşık maşukuna çiçek verirken dikene katlandığı gibi, devletini sevende vergisine katlanır." şeklinde şairane bir şekilde anlatılmıştır.

Lillements (2010:235) vergi uyumunu idari vergi uyumu ve teknik vergi uyumu olarak, iki kategoriye ayırmıştır. İdari vergi uyumu, idarenin kabul ettiği kanunlarında geçen ödeme ve ödeme sürelerine uyumdur. İdari uyumun kapsamında bazı uyumlara da yer verilmiştir; raporlama yükümlülükleri, düzenleyici uyum ve usule uyum gibi. Teknik vergi uyumu, mükelleflerin üstlerine düşen vazifeyi hesaplanan vergiler ya da vergi yasalarında yer alan kanunlar çerçevesinde ve teknik şartlara uygun bir biçimde yerine getirmesine denir (Biberoğlu, 2006: 28-29).

2.2. VERGİ BİLİNCİ

Maliye literatüründe vergi bilinci hakkında çok farklı tanımlara rastlanabilir ama uzlaşmış bir tanıma karşılaşmak güçtür; ancak mükelleflerin vergi uygulamalarına karşı gösterdikleri davranış, tutum ve vergiye karşı uyumları vergi bilincini gösterir.

Vergi bilinci, verginin kanuna göre ödeme zorunluluğunun bilinmesine rağmen mükelleflerin vergiye karşı uyumu veya uyumsuzluğu ve vergi yükümlüsünün vergiyi algılanması veya mükellef vergiyi nasıl algılandığına bağlı olmasıdır (Sağlam, 2013). Vergi bilincinin bir ülkeye yerleşmesi, devlet nezdinde suhuletle yeterli kamu gelirinin toplanmasına, vergi sorumlusu açısından ise, daha bilinçli ve doğru bir biçimde vergi ödevini yerine getirmesini sağlar. Tabi vergi ahlakı ve vergi uyumu da vergi bilinciyle doğru orantılıdır (Özgün ve Yüksel, 2018).

Mükellefin vergi bilincinin oluşmasında etki eden faktörler kişisel faktörler ve çevresel faktörler olarak ikiye ayrılır. Bu ayrım vergi kitaplarında detaylıca anlatıldığından bu konu hakkında kısaca şunu diyebiliriz, kişisel faktörlerde; demografik özellikler, vergi ödeme gücünün etkinliği, vergi etiği, sübjektif vergi yükü, eğitim ve öğretim düzeyi ve devlete olan bağlılık girerken, çevresel faktörlerde ise; vergi afları, vergi adaleti, vergi sisteminin karmaşıklığı ve mevzuatın sık değiştirilmesi, vergi idaresinin etkinliği, vergi denetimlerinin etkinliği, vergi oranları ve vergi cezaları gibi konular yer almaktadır.

2.3. VERGİ AHLAKI

Ahlak, insanın fiil ve davranışlarını, bunları etkileyen etmenleri, bir toplumda ön görülmüş ve kabul edilmiş teorik ve pratik alana ve davranış biçimine denir. Çevremize baktığımız zaman her şeyin bir düzene, kurala ve halk tarafından öngörölmüş bir yapıya sahip olduğunu görürüz. Verginin de kendine has kuralları ve ahlakı vardır. Vergi ahlakı kavramı, yükümlünün vergi ödeyerek kamuya katkıda bulunma inancıdır yani vergi mükellefinin vergi ödeme esnasında içine doğan motivasyondur yani yaptığı işten haz almaktır. Eğer vergi ödevi yerine getirilmediği zaman yükümlü bir pişmanlık hissediyorsa bu ahlaki pişmanlıktır, demek ki bu mükellef vergi ahlakına sahiptir ve bu his mükellefin vergi öderken daha istekli davranacağını sağlayabilir. Vergi ahlakının, dini inancı veya vatan severlik duygusu yüksek olan mükelleflerde daha belirgin olduğunu görebiliriz; çünkü u mükellefler vergi ödemeyi hak ve hukuktan bilip itaat edilmesini bir vecibe bilir ve yerine getirilmesi gereken bir vatandaşlık görevi olarak kabul eder.

2.4. VERGİ PSİKOLOJİSİ

Bireylerin davranış biçimlerini, verdikleri tepkileri içine barındıran psikoloji kavramı, bilimin ilerlemesiyle artık her alanda konu edinmiş ve bu konuyla ilgili nice araştırmalar ve çalışmalar ortaya çıkmıştır. O alanlardan biri de vergidir ki, bireylerde iç ve dış etkenlerin nedeniyle vergiye karşı oluşan algı ve verginin her alanında gösterdiği tepki vergi psikolojisi çatısı altında toplanarak değerlendirmeye alınmıştır. Bu çalışmaların en büyük amacı bireylerin vergiye karşı davranışlarının ve algılarını test edip hata ve eksikleri gidermeye çalışmaktır. Vergiler bireylerin seçim ve tercihlerine bile tesirini göstermiştir ki buna en iyi örnek bireylerin seçim ve oy kullanırken siyasi tercihlerini değişmesidir (Şenyüz, 1995; 5).

Şunu unutmamak gerekir ki, verginin psikoloji yönünü araştırmak mali ve ekonomik yönünü araştırmak kadar zordur. Çünkü insan psikolojisi kişiden kişiye, zamandan zamana ve mekâna göre farklılık göstermektedir. Bu değişiklik ister istemez vergiyi etkiler. Bu sebeplerden dolayı devlet vergi işleminin sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi için vergi alırken verginin her cihetini düşünmek zorundadır. Bu nedenle araştırmalar çoğunlukla vergi uyumu noktasında vergi algısını, vergi bilincini ve vergi psikolojisini etkileyen faktörler üzerine yapılmış ve vergi alanı genişledikçe bu çalışmalar artmaktadır.

2.5. VERGİ ALGISI

İnsanların dış dünyadaki somut/soyut nesnelerin varlığını ve özelliklerini sezgisel bilgiye algı/algılama denilmektedir (İnceoğlu, 1997: 68). Algılama, insanın iç ve dış dünyasında duyu organları vasıtasıyla üç aşamada yani kullanarak seçme, organize etme ve yorumlayarak kavramasıdır. Algılama birçok durumdan etkilendiği için sıklıkla doğru bir sonuç vermeyebilir (Oberholzer, 2005: 259).

Bireyler, yüz yüze kaldıkları olaylara karşı farklı algı-tutum ve davranış sergileyebilirler. Bu olaylardan biri ise vergidir. Bireylerin iç ve dış dünyalarında verginin etkisiyle oluşan algı ve bireylerin akıllarında şekillenen fikirlere vergi algısı denir (Sağlam, 2013: 319; Akıncı ve Başol, 2015: 172). Vergi bilincinin bir topluma iyice yerleşebilmesi için, önce verginin algılanması gerekmektedir (Özen, Altunoğlu ve Öztornacı, 2015: 280).

2.5.1. Vergi Algısının Önemi

İnsanlar çevrelerinde bulunan nesnelere ve olaylar hakkında bilgi toplamak, yorumlamak ve bu bilgileri kabul etmek veya red etmek için duyularını kullanırlar. Vergi algısı, insanların vergiye karşı algılarını ve bakış açılarını ifade eder. Burada vergi mantığını ve vergiyi doğru algılamak için vergiyi kamu hizmetlerinin karşılığı olarak bilmek önemlidir. Toplanan vergilerin halkın yararına olduğunu ve daha sonra halka hizmet olarak yansıtacağı algısı ve bilinci insanlara verilirse, vergiler zihinlerde olumlu bir yere sahip olacaktır (Sağbaş ve Başoğlu, 2005: 126). Bireylerin vergiyi olumlu ve doğru algılaması, gayri resmî ekonominin önüne geçmesi ve böylelikle verginin devlete sağladığı gelirin artmasına önem arz etmektedir. Bu durum, mali ve ekonomik açılarından güçlü olan devletin sağladığı kamu hizmetlerinden halkın istifade edebilmesi anlamına gelmektedir (Sağbaş ve Başoğlu, 2005: 126).

Bireyler vergiyi doğru algılayamadığı zaman, vergi ödemekten kaçınmaya veya kaçtırmaya gider ki bu da sadece devlete verdiği zararla kalmaz aynı zamanda başka bireylerin gereği gibi vergiden faydalanmasını engelleyebilir. Öte yandan mükellefin vergi vermemesi uzun dönemde büyük ekonomi krizlere neden olabilmesi mümkündür. Öte yandan vergi yükümlüsü vergiyi doğru ve gereği gibi algıladığı zaman ise vergiyi zamanında ve eksiksiz ödemeye çalışır. Bu durum ise hem yükümlü açısından hem vergi dairesi açısından sağlıklı ve en doğru atılan adımdır.

2.5.2. Vergi Algısını Etkileyen Faktörler

Her kesime hitap eden verginin önemi geçmişten günümüze artarak gelmekte ve hayatımızın bir parçası haline dönüşmektedir. Bu sebeple insanların vergiye karşı tutum ve davranışlarının hangi faktörlerin etkisiyle hangi yönde (iyiye/kötüye) değiştiğinin belirlenmesi vergiyle ilgili teşvik edici veya engelleyici politikaların doğru belirlenmesi açısından oldukça önemlidir. Vergileme cebri bir işlem olmasına karşın aynı zamanda bir çeşit çift taraflı bir borç ve alacak işlemidir. Bu nedenle vergileme işlemi yapılmadan önce mükelleflerin vergiye bakış açılarını olumlu yönde çevrilmesi önem arz etmektedir. Böylelikle mükellef vergi öderken fedakâr davranır ve vergi işlemi rahatlıkla yerine getirilmiş olur. Vergiye uyumu kolaylaştırmak için vergi algısını etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi, bilinmesi ve araştırılması önemlidir (İpek ve Kaynar, 2009: 117). Bu faktörler kimine göre bireysel faktörler ve çevresel faktörler olarak ayrılırken kimine göre kişisel faktörler, iktisadi faktörler, sosyokültürel faktörler, siyasal faktörler ve hukuki faktörler şeklinde alırken bazı araştırmacılar buna ek olarak psikolojik ve vergi idaresinden kaynaklanan faktörler olarak şeklinde bazı ilaveler yapmaktadırlar.

Vergi algısını etkileyen çeşitli faktörler vardır. Genel olarak bu faktörleri sırasıyla şu başlıklar altında değerlendirebiliriz:

- Ekonomik ve mali faktörler
- Sosyal kültürel ve kurumsal faktörler
- Kişisel faktörler
- Politik ve hukuki faktörler
- Vergi yönetimi ile ilgili faktörler

Genel olarak ele aldığımız bu faktörleri alt başlıkları ile birlikte aşağıdaki şekil 2'de gösterildiği gibi açıklamaya çalışacağız.

Şekil 1: Vergi Algısını Etkileyen Faktörler

Not: Şekil tarafımızdan oluşturulmuştur.

2.5.2.1. Ekonomik ve Mali Faktörler

Bireylerin vergi algılama sürecine bakıldığında bazen vergiyi devletin sunduğu hizmetler olarak, bazen de devletin zorla aldığı bir borç, bir ceza olarak algılandığı görülmektedir. Bu iki farklı algının nedenini araştırırken vergi algısını etkileyen faktörler olduğunu söyleyebiliriz. Şimdi bu faktörlerin ekonomik ve mali açıdan ele alacağız.

a. Vergi Ödeme Gücü

Bireylerin vergi ödeme gücü her ülkenin kendine has belirlediği miktar üzerinden belirlenir, bu miktar Türkiye’de ise vergi mükellefinin, şahsını ve ailesinin geçimini sağlayacak gelir miktarının üzerinde kalan kısımdan değerlendirilir. Her devletin isteği

kendi vatandaşları arasında adaleti temin etmek olduğundan, verginin ödeme gücüne göre alınması çoğu ülke tarafından benimsenmiştir. Ancak vergi ödeme gücünün kimler tarafından, kime, nasıl ve hangi yöntemler kullanarak belirleneceği tartışılan konular içerisine girmiştir. Devletler vergi politikalarını belirlerken vergilerin hangi kaynaklardan (gelir, servet veya harcamalardan) elde edildiğine göre, miktar ve oranlarını belirler. Bunların farklı vergilendirilmesinin, vergi yükü açısından adil bir dağılımı sağlaması beklenmektedir. Eğer vergi yükü adil paylaşılmazsa, bireyler gönüllü vergi ödeme konusunda tereddüde düşer ve dolayısıyla vergi algısının olumsuz etkilenmesi kaçınılmaz olur (İlhan, 2007: 9).

Bireylerin vergi ödeme gücü ile gelir durumları göz önüne alınarak bazı çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalarda bireylerin gelir düzeyleriyle vergi algıları arasındaki ilişki dikkate alınmıştır. Mesela, 2005 yılında Afyonkarahisar ilinde yapılan bir anket çalışmasında bireylerin gelirlerinin artması onların vergi algılarını da olumlu yönde etkilemiş ve buradaki mükelleflerin vergi ödeme konusunda gönüllü oldukları tespit edilmiştir (Sağbaş ve Başoğlu, 2005: 123). Çanakkale'de yapılan farklı bir çalışmada ise mükelleflerin gelir düzeyleriyle vergi algısı arasında ki ilişkiye bakılmış ve anlamlı bir sonuç elde edilmediği görülmüştür. (İpek ve Kaynar, 2009b: 188). Yeniçeri'nin (2005: 297) İstanbul ili için hazırladığı 300 kişilik bir anket sonucuna göre, vergi ödemede gönüllü olan bireylerin çoğunlukla orta gelirli kesimler olduğu ortaya çıkmıştır.

b. Ülkenin Genel İktisadi Durumu

Bireylerin harcama ve birikimini; devletin vergi hasılatını etkileyen etmenlerin içine ülkenin genel iktisadi durumu önem arz etmektedir. Çünkü ülkedeki iktisadi durum iyi olduğu zaman, bireyler enflasyon korkusu olmadığı için rahatça tüketimlerini yapabilirler. Bu durum piyasanın canlanmasına ve vergi hasılatının artmasına sebep olabilmektedir. Eğer devlet harcamalarının bir plan ve proje çerçevesinde, doğru ve lüzumlu yerlerde yaparsa, bireyler bu durumu fark ettikten sonra gönüllü vergi ödemeye istekli olacaklardır. Devlet aldığı vergiler yoluyla harcamalarını yerine getirir düşüncesine olanlar üzerine bir çalışma gerçekleştirilmiş, vergi ödemeye büyük pay sahibi olanların bu bilinçte olan vatandaşlar olduğu ve vergi algılarının diğer bireylere göre yüksek olduğu kanıtlanmıştır (Palil & Mustapha, 2011:11).

Mükelleflerin vergi algıları ve vergiye bakışlarını olumsuz etkileyecek bir başka durum ise, eğer ülkede yaşanan bir enflasyon var ise gelir vergisi yükümlüsünün nominal gelirine bir artış meydana gelmesi nedeniyle tarifenin bir üst diliminden sorumlu

olacaktır. Bu da maliye bilimi açısından mali uyuşma olarak ifade edilir (Gürbüzer, 1997:3). Mükellefin yükünün böyle artması mükellefin vergiye karşı algısını kötü şekillenmesine bir neden olması için yeterlidir.

Türkiye’de ise devletin sunduğu hizmetler ile vergi algısının doğru orantılı hareket ettiğini bazı çalışmalardan görebiliriz. Mesela, Gürler Hazman (2009: 53), Afyonkarahisar ilinde bulunan firmalara gerçekleştirdiği bir anket çalışmasında devletin sunduğu hizmetlerin yetersiz kalmasının mükelleflerin vergi algısını kötü etkilediği sonucu saptanmıştır. Devletin sunduğu hizmetlerden faydalanamayanlar vergiyi devlet tarafından icbarla (zorla) alınan paralar olarak görmektedirler dolayısıyla da mükelleflerin sömürüldüğü düşüncesinde oldukları dikkat çekmektedir (Gerçek ve Yüce, 1998: 24). Eğer kamu hizmetlerinin herkesi hitap edebilecek bir şekilde sunulduğunu bireyler fark ederse vergi algıları olumlu yönde artacak ve vergiye gönüllü uyum sağlanacaktır (Tunçer, 2002b: 100).

c. Kayıt Dışı Ekonominin Etkisi

Kayıt dışı ekonomi tanım olarak, bir ekonomik faaliyetin meydana gelmesi fakat bu faaliyetin gayri safi milli hasılanın hesaplanan istatistik değerlerin içerisinde yer almayan ve tahmin edilmeyen ancak gelir oluşturan bir ekonomik işlem olması kayıt dışı ekonomi olarak tanımlanmaktadır (Derdiyok, 1993:54).

Kavramsal açıdan kayıt dışı ekonomiye iktisadi nazarla baktığımızda, gayri resmi ekonomi, yeraltı ekonomi, düzensiz ekonomi, faturasız ekonomi, kayıp ekonomi ve vergisiz ekonomi gibi kavramlar kullanılırken, mali anlamda ele aldığımızda, vergi kaçırma, vergiden kaçınma güdüsü ve devletin belirlediği vergi dairelerin bilgisi haricinde gerçekleşen faaliyetlerdir (Altuğ, 1994a: 15).

Kayıt dışı ekonominin neden olduğu durumlardan en önemlisi, vergi yükünün artmasıdır. Çünkü bireyler kazandıkları gelirin büyük bir kısmını vergi olarak devlete verdiğini düşündüğü zaman vergi kaçırma veya vergiden kaçınma dediğimiz durumlar gerçekleşir ve vergi olarak elde edilmesi gereken meblağ kayıt dışı ekonomiye gidebilir. Bu sebepten dolayı devlet iktisadi ve mali politikalarını izlerken kayıt dışı ekonomiyi azaltmak için ve adaletli bir vergi sisteminin uygulaması gerekir.

2.5.2.2. Sosyal Kültürel ve Ahlaki Faktörler

a. Sosyal Normlar

Sosyal norm, bireylerin bir olaya verdikleri tepki ve tepkinin kaynağı ise yaşadıkları çevreden kaynaklandığını öne süren bir kavramdır. Bu nedenle bireylerin çevreden algıladıkları ve öğrendikleri ile vergiye karşı verdikleri olumlu veya olumsuz davranışa da sosyal norm denir. Bu sosyal normlar, ülkeden ülkeye farklılık arz etmektedir. Burada şunu bilmemiz gerekir ki, insanlar arasında bulunan yüksek ahlaki değerler ve sosyal uyum bireyleri vergiye karşı daha uyumlu davranmalarına neden olabilmektedir.

b. Sosyal Çevre

Bireylerin vergi algılarını konu edindiğimizde görüyoruz ki çevrenin bu konuda etkisi büyüktür. Çünkü insanoğlu yaşadığı ortamdan etkilenen bir varlığa sahiptir ve yaşadığı ülkenin kanunlarına ve kurallarına uygun hareket etmesi gerekmektedir. Bu sebeplerdendir ki vergi mükellefinin yaşadığı toplum eğer vergiye olumlu bakarsa mükellefin de vergi algısı olumlu yönde ilerler ve vergi ödemede uyumlu hareket edecektir. Ancak bunun tersi de olumsuz sonuç doğurabilecektir.

Bu konuda yapılan çalışmalara baktığımız zaman, sosyal çevrenin vergiye karşı gösterdiği uyum o topluma yaşayan bireylerin vergiye uyumu daha yüksek olduğunu görebiliriz (Torgler, 2007: 67). Başka bir çalışma vergi kaçırıcılar üzerine yapılmıştır. Bu çalışmada suçlu eğer yakalanırsa tepkisi ne olacak şeklinde ele alınmış, çalışmaya katılanların %50'si utanç duyacaklarını ve toplumun huzurunda küçük düşeceklerini ifade etmiştir ancak %36 ise bu fikre katılmayacaklarını belirtmiştir (Bayraklı vd., 2004). Sonuç olarak bireylerin vergi algısını etkileyen faktörler içinde çevrenin payı büyüktür.

c. Dini İnanç

İnsanın yaratılışındaki gaye hep bir yaratıcı tanınması gerektiğini, ondan yardım dilemesini ve ona itaat etmesini gerektirmiştir çünkü insan fitraten çok zayıf ve aciz yaratılmıştır. Bu nedenle insanlar çoğunlukla onları yaratan ve her şeye hükmü geçen bir yaratıcı arayışındadırlar ve bu yaratıcı onlardan ne istiyor ve karşılığında ne mükafat/mücazat onları beklediğini bilmek için bir din seçmeyi ve onun kuralları ile yaşamayı tercih ederler. Bu tercih onların hayatının her alanını etkilediği gibi konumuz olan vergiyi ve vergiye bakış açılarını da etkilemiştir. Çünkü çoğu dinlere göre insan hakkı söz konusu olan mevzular ağır mücazat gerektiren suçlar olması hasebiyle inançlı insanlar vergi hakkına riayet ve gönüllü uyumları gerektiğinin farkındadırlar.

Fakat dinle devlet arasında bazı yanlış anlaşılmalarda vergi toplamayı zorlaştırmıştır. Mesela, İslam dininde bulunan zekât zorunlu bir mali ödenektir bununla

birlikte aynı zamanda bir Müslüman, devletine vergi ödemeye mükelleftir ki bu da mükellefin vergi yükünü artırmaktadır fakat İslam dinin temeli sadakat ve dürüstlük olduğundan bir Müslüman vergi kaçırmaktan çekinir (Demir, 1999:17).

Yukardaki ifadelerden yola çıkarak dini hassasiyeti yüksek olan birisi vergi uyumu noktasında daha bilinçli davranabilmektedir.

d. Aile Yapısı

Sosyal hayatın küçük bir dairesi olan aile hayatı bireyler için ilk talimgah ve hayata dair oluşan bilinç ve algının ilk eğitim merkezi denilebilir. Bu algılar içerisinde vergi algısının oluşmasını görebiliriz. Vergiyi adaletsiz ve ağır bir yük olarak gören bir ailede doğan bir çocuk ister istemez bu durumdan hissesini alır. Çünkü gelirlerini belli bir miktarını vergi olarak veren bir ailenin harcamadan veya tasarruftan kısması gerekir bu durum da ailenin ve çocuğun vergi algısını etkileyen faktör olarak karşımıza çıkar. Aile bireylerinin vergiye karşı bakış açılarını olumlu yönde çevirmek için devletin uyguladığı politikalar önemlidir. Bu konuda Türk Vergi Sisteminde bireylerin medeni durumunu, yani bekar, evli veya çocuk sahibi olmalarını, dikkate alan asgari geçim indirimi gibi vergilemede adaleti sağlamaya yönelik uygulamalar vardır (Ekinci, 2012: 196). Böyle aileyi destekleyici uygulamalar çoğu zaman ailenin vergi algısını olumlu yönde etkilemiştir.

2.5.2.3. Politik ve Hukuki Faktörler

a. Vatanperverlik

Vatan bireylerin doğup, büyüdüğü, yaşadığı, muhabbet ettiği ve hatta uğruna can verebildiği toprak parçasıdır. İnsanlar fitri olarak vatanına karşı bir sevgi besler. Bu sevgi ve bağlılığı ülkenin vergisine yani ülkenin bekasına intikal etmesi gerekmektedir. Böylelikle vatandaş vergi vermeye istekli ve gönüllü davranacaktır. Ancak bu işlemin gerçekleşmesi için devletin uyguladığı mali ve ekonomik politikalar yanında adil bir hukuk sisteminin bulunması elzemdir. Çünkü adil bir hukuk sisteminin mevcut olması, vergi dairelerinin adaletli iş yapması ve bunu fark eden mükellef vergiye daha uyumlu hareket etmesini sağlar bu da vergi algılarını yükselmesi demektir (Torgler, 2003: 59).

Tabi bunların yanında bireylerin ülkelerine karşı besledikleri sevginin onları vergi ödemeye iten bir etmen olması gerekir çünkü bu bağlamda şu ifade “gülü seven dikenine katlanır” yani “devletini seven vergisini öder” yerinde bir söz olarak kabul edilmiştir.

b. Yöneticilere Güven

Devletin temel amaçlarından biri sunduğu hizmetlerle halkın güvenini kazanmaktır ve bu güveni sarsacak her türlü eylemden uzak durması gerekmektedir. Çünkü güveni kazanılmış halk her zaman devletin yanında durur ve verdiği vergilerle onu destekleyip güçlendirmeye çalışacaktır. Eğer devlete bağlılık ve yöneticilere güven yoksa o zaman devletin yaptığı her işi ve vergi hakkında yapılan her türlü işlemleri doğru olsa bile eleştiren bir vatandaşa rastlayabiliriz (İpek ve Kaynar, 2009: 181).

c. Hukuk Sisteminin Adaletli Olması

Yukarıda bahsi geçen vatanperverlikle yöneticilere güven faktörlerinin yanında hukuk sisteminin de rolü büyüktür çünkü vergi algısını oluşturan veya etkileyen etkenlerden biri ülkenin hukuk sisteminin adaletli olup olmamasıdır. İdeal bir hukuk sisteminde haklıya hakkını vermek ve haksızlık yapana ceza vermek demektir (Bayraklı, 2015: 1).

Bu nedenle yapılan her bir hizmet veya faaliyette halkın güvenini sarsacak adaletsizlik olmaması, devletin varlığının söz konusu olduğu yerde işleyen bir hukuk sisteminin varlığına bağlıdır. Vergi de bu hukuki işlemlerden biridir. Eğer devlet vergi konusunda adaletli bir hukuk sistemine sahipse mükellefler gönüllü vergi vermeye razı olurlar ve devlet sadece vergisini vermeyenlerle uğraşır ve adalet gereği cezalandırır. Dolayısıyla hukuk sistemine duyulan güven bireylerin vergi algısını ve vergi ahlakını müspet yöne çevirecektir.

2.5.2.4. Kişisel Faktörler

Vergi algısını etkileyen faktörlerden biri de kişisel faktörlerdir. Bu faktörler; bireylerin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, mesleği ve medeni durumu olarak sıralanabilir.

a. Yaş

Mükelleflerin vergi algısı hakkındaki çalışmalara baktığımızda yaş faktörünün kuşaklar arası farklılık oluşturduğu görülmektedir. Bu farklılık çoğunlukla gençler ve orta yaşlar arası bireyler için gözükmemektedir.

Taytak (2010: 499), yaptığı bir çalışmada genellikle genç mükelleflerin vergiye karşı düşüncelerinin olumsuz yönde olduğunu ve vergi vermeye istekli olmadıklarını ve bunun nedenin de gençlerin gelirlerinin yarısından fazlasını harcamaya meyilli olarak kullandıklarını yazmaktadır. Orta yaşların ise kamu hizmetlerinden daha fazla faydalandıkları için vergi vermeye daha istekli oldukları ve gençlere göre vergi algılarının yüksek olduğu görülmektedir (Özdemir ve Ayvalı, 2007: 51). Ancak bu sonuçların tersine

de sonuçlar çıkmakta ve genç nüfusun yaşlılara göre vergi vermeye daha fazla istekli olduğu da görülmektedir (İpek ve Kaynar, 2009a: 118).

Bu çalışmalardan şunu çıkarabiliriz ki yaş faktörü etkili olmasına rağmen kuşaklar arası sonuçların değişmesi gibi aynı kuşak arası bile farklı sonuç çıkabilmektedir.

b. Cinsiyet

Maliye literatürüne vergi algısını oluşturan etmenlerin içinde bireylerin cinsiyeti dikkat çeken ve çalışma konusu haline gelen araştırmalardan olmuştur. Bu çalışmaların çoğunda kadınların erkeklere göre vergi uyumuna daha istekli ve bilinçli olduğu saptanmıştır.

Cinsiyete göre şekillenen vergi algısı hakkında yapılan bazı çalışmalarda; üniversitede eğitim alan bireylerde erkeklere göre kadınların vergi ödevini yerine getirmeye daha olumlu baktığı görülmüştür (Kasipillai vd., 2003: 135). Son zamanlarda hayatın her alanında kadınların istihdam oranlarının çoğalmasıyla vergi algısının kadınlarda biraz azalmasına sebep olmuşsa da yine erkeklere göre kadınların vergi uyumları daha fazla olduğu görülmektedir (Demir, 2009: 1).

Bu çalışmaların bazı farklı durumlarını da göz önüne bulundurmak lazım gelir mesela; kadın ve erkeklerin vergi algıları üzerinde Kırklareli ilimizdeki 396 bireye yapılan çalışmada herhangi bir farklı algı sonucuna rastlanmadığı yazılmıştır (Akıncı ve Başol, 2015: 174). Bu çalışmaların genelinde bakıldığında erkeklerin yapısı gereği vergi kaçırmaya ve risk almaya meyilli oldukları ve bu sebeple de vergi uyumu noktasında pek ayak uyduramadıkları saptanmıştır.

c. Eğitim Durumu

Eğitimin insan hayatında çok tesiri bulunduğunu her alanda görüldüğü gibi vergi alanında da görülmüştür. Eğitim seviyesi düşük olan bireyler verginin ne için, nereye kullanacağını, vergi sisteminin değişiklikleri ve vergi mevzuatı hakkında bilgisiz olmaları nedeniyle vergi karşısında gönülsüz davrandıkları, vergi uyum noktasında zorluk çektikleri ve zorluk çıkardıkları yapılan çalışmalarda ortaya çıkmıştır. Ancak bireylerin eğitim seviyesi yüksek olduğu zaman bu kişiler vergiyi ne için ödediklerinin farkında olurlar ve vergi kaçırmaktan uzak dururlar. Mükellefin vergi ve vergi mevzuatı hakkında bilgi sahibi olması ve vergi işlemleri hakkında doğru algı ve bilince sahip olmaları, onları vergi kaçırmaktan alıkoyar ve gönüllü uyum sağlamış olur (Çetin, 2010: 70).

Bireylere vergi hakkında doğru eğitim verildiğinde onların vergi hakkında düşüncelerinin pozitif yönde ilerlediği saptanmış ve vergi algıları hakkında olumlu sonuçlar getirdiğini yapılan çalışmalar ispat etmişlerdir.

d. Mesleği

Vergi algısını etkileyen bireysel faktörler içerisinde bireylerin mesleğinin de önemi büyüktür. Vergi mükellefi olan bireyler üzerindeki vergi yükünü azaltmak için başka bireylere yansıtmaya çalışırlar veya daha fazla çalışıp vergi etkisinden kurtulmaya çalışırlar ki maliye literatüründe bu duruma gelir etkisi denir. Mükellef bu durumun tersi olarak çalışmayı bırakıp vergi yükünden kaçınma yolunu da tercih edebilir ki bu durum ikame etkisi olarak kayıtlara geçmektedir.

Mesleklerin arasında bulunan vergi yükünün farklılığı bireylerin meslek değiştirmelerine neden olmaktadır. Yani vergi yükü fazla olan meslekler bireyler tarafından tercih edilmemektedir. Bu durum az da olsa vergi gelirini sekteye uğratmaktadır (Çataloluk, 2008: 221).

Manisa ilinde yapılan bir çalışmaya göre; serbest meslek erbabı ve sanatkârların vergi artışında gösterdikleri tepki olumsuz iken sanayiciler ve ticaret yapan bireyler bu durum karşısında daha fazla çalışmayı tercih ederek olumlu bir tutum göstermişlerdir. Aynı çalışmada esnafın bu durum karşısında kararsız olduklarını ve çiftçilerin de bu durum sebebi ile vergiden kaçınmaya meyilli olduklarını ve yine çiftçilerin bu durumdan şikayetçi olduklarını görebiliriz (Muter vd., 1993: 49). Bu çalışmalar bize vergi algısı hakkında araştırma yapıldığında bireylerin mesleğinin de göz önüne bulundurulması gerektiğini göstermektedir.

e. Medeni Durumu

Vergi ahlaki ve vergi bilinci yüksek olan bir birey çoğunlukla vergi vermekten memnuniyet duyar. Ancak haksızlığa uğradığını, adaletin zedelendiğini, gelir kaybının olduğunu düşünmesi bazen böyle bireyleri bile vergi kaçırmaya zorlayabilir. Bu sebepler evli mükellefler üzerinde daha fazla etkisini göstererek onların tahammüllerini zorlayabilir (Birinci, 2010: 109).

Vergi yükümlülerinin medeni durumunun vergi algısı üzerindeki çalışmalara bakıldığında evlilerin bekarlara göre daha yüksek vergi uyumuna sahip olduklarını söyleyebiliriz (İpek ve Kaynar, 2009, Demir, 2008: 155, Çoban, 2004, Torgler, 2006: 101). Bunun nedenini araştırdığımızda ise yaş, sosyal çevre, riskten kaçınma gibi etmenlerin evli mükellefleri vergi uyumuna zorladığını görebiliriz. Yukardaki durumun

tam tersi olarak, Evli mükellefler daha fazla sorumluluk taşıdıkları için vergi vermek onlar için bazen ağır bir yük ve gelir kaybı olarak algılanabilir ve mükellefin vergi kaçırma eğilimine neden olabilir.

2.5.2.5. Vergi Yönetimi ile ilgili Faktörler

Vergi algısı üzerinde yukarıda kaleme aldığımız ekonomik, siyasal, sosyal ve bireysel faktörlerin yanı sıra vergi yönetiminin de etkisi büyüktür. Bu çerçevede vergi oranları, vergi sisteminin anlaşılır olması, vergi denetimi, vergi ödülleri ve cezaları vergi algısının oluşmasında etkileyici etmenler haline gelmiştir.

a. Vergi Oranları

Vergi oranı, bireylerin gelir, servet ve harcamalarına devletin uyguladığı orandır. Bu oranın uygulanmasından sonra meydana getirdiği azalmaya da vergi yükü denir (Demir, 2015: 154). Verginin tanımından yola çıkıldığında, mükellef verginin karşılıksız ve cebirle alınan para olarak algılayarak vergiyi bir yük olarak görecektir ve vergiye karşı davranışları olumsuz yönde değişebilecektir. Bu durumun vergi oranlarının artması dolayısıyla da vergi yükünün artması ile artması kaçınılmaz olacaktır. Böyle bir vaziyette yükümlü vergi yükünden kurtulmak için ya daha fazla çalışacak veya vergisiz işlere başvuracaklardır. Bu durum az da olsa vergi kaybına neden olur çünkü bireyler kayıt dışı ekonomiye baş vururlar (Tuay ve Güvenç, 2007: 31).

Vergi oranlarının artması vergi yükünün artmasına neden olduğu kadar vergi kaçırmanın da artışına yol açmaktadır (Saraçoğlu, 2008, Demir ve Gülten, 2013, Birinci, 2010: 120). Bu çalışmalar bize şunu göstermektedir, vergi oranlarının belirlenmesi esnasında optimal sınırı geçmemek gerekir ta ki yükümlüler kolaylıkla vergiye gönüllü uyum sağlayabilsinler.

b. Vergi Sisteminin Anlaşılır Olması

Vergi sisteminin basit ve anlaşılır olması mükellefler için vergi uyumunu kolaylaştırmaktadır. Bu durum vergi algısını olumlu yönde etkilemektedir. Vergi sisteminin anlaşılır olmasının yanında sürekli değişim göstermemesi de gereklidir (Akbulut, 2003: 97). Bu iki temel esas hem mükellef için hem denetmenler ve yargı organları için kolaylık sağlayacaktır.

Vergi sisteminin karmaşık olması mükelleflerin vergi uyumunu zorlaştıracak ve hatta vergi kaçırma sebepleri olabilecektir. Ayrıca bu duruma bir de vergi kanunlarının sık sık değişimi eklenirse vergi mükellefinin vergi ödevini yerine getirmesinde ve

işlemlerini takip etmesinde zorluk yaşaması kaçınılmaz olacaktır (Çoban, 2004: 76). Bu durum mükelleflerin vergi algılarını da zedelemektedir.

Vergi sistemindeki karmaşıklık ve sürekli değişim sadece mükellefleri değil aynı zamanda devletin denetim görevini yapan kurumlarını da zor duruma düşürecektir. Çünkü yeterli bilgi sahibi olan, mevzuata hâkim teftiş elemanı sayısının azalması vergi kaçırmalara kapı açabilir ki bunların denetimi ve cezalandırması güçlenecektir (Tuay ve Güvenç, 2007: 29).

c. Vergi Denetimi, Ödülleri ve Cezaları

Denetim, ödüllendirme ve cezalandırma devletin her alanında gerekli görülen uygulamalardandır. Halkın refahı ve devletin bekası için vergilerin ne kadar önemi bağlamında vergilerin sürekliliğinin de önemli olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Dolayısıyla vergilerin denetimi ve kontrol altında alınması da oldukça önemlidir. Çünkü vergi denetimi sağlam ve sağlıklı bir şekilde gerçekleşirse vergi yükümlüsü vergi kanunlarına daha uygun olarak davranış sergileyecektir ve bu sayede vergi kaçırma veya kaçakçılığın önüne geçilecektir.

Vergi denetimin bireyler, onların algısı ve vergiye uyum üzerindeki etkileri için Alm, Jackson & McKee (1992), Saruç (2003: 156), Bayraklı vd. (2004: 224) tarafından yapılan çalışmalarda vergi kaçakçılığı ve kaçırmada en büyük etken vergi denetiminin yetersiz ve zayıf olduğu ortaya çıkmıştır. Vergi denetiminin güçlü ve etkin olması yükümlülerin vergiye uyumunu sağlayan zorlayıcı bir etken olmuştur (Saruç ve Sağbaş, 2003; Tuay ve Güvenç, 2007; Demir, 2008; Benk vd., 2011: 186).

Vergi denetiminin yanında bir de mükelleflerin teşvik amaçlı yapılan devletin uyguladığı vergi afları vardır ki mükelleflerin vergi algısının pozitif yönde oluşmasına neden olabilecektir. Fakat her zaman bu afların doğru sonuçlar vermediğini de hatırlatmakta fayda vardır (Stella, 1989:29; Öz, 2004: 186). Vergi denetimin bir sonucu da vergiye uymayanları cezalandırma politikasıdır. Vergilemenin adalet ilkesinin gereği vergisini ödeyen mükellefin hakkını korumak için haksızlık yapan ve vergi vermekten kaçan mükellefi de suçuna göre belirlenen cezalara çaptırılması devletin görevlerinden biridir (Ünsal, 1987: 13; Snow ve Warren Jr, 2005: 99).

2.5.3. Vergi Algısı ile İlgili Yapılmış Ampirik Çalışmalar

Vergi alacaklısı olan devlet ile vergi borçlusu olan mükellef arasında çıkan anlaşmazlıkların tespiti, bildirilmesi ve çözüm yolları önermesi amaçlı çok farklı

akademik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların bir kısmı vergi algısı üzerindeki ampirik çalışmalardır.

Bu çalışmaların bir kısmını özet olarak Tablo 1’de şöyle ele alabiliriz:

Tablo 1. Vergi algısı üzerine ampirik çalışma

Çalışmanın Yazarı ve Yılı	Metot, Örneklem ve Dönem	Ulaşılan Bulgular
Sağbaş ve Başoğlu (2005)	Afyonkarahisar ilinde, 2005 yılındaki ilköğretim öğrencileriyle anket ve mülakat yöntemiyle vergiyi nasıl algıladıkları üzerine bir çalışma yapılmıştır.	Yapılan çalışmada öğrencilerin vergiler ile devletin sunduğu hizmetler arasında bağlantı kurmada sıkıntı çektikleri, vergi algılarına cinsiyetin tesiri olmadığı ancak öğrencinin yaşı, ailenin gelir düzeyi ve eğitim seviyesi arttıkça öğrencinin vergi algısının arttığı gözlemlenmiştir.
Sağlam (2013)	2013 yılında Hitit üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine bir anket hazırlanmış ve bu ampirik çalışma 330 kişiye uygulanmış ve bulunun istatistik değerler yorumlandıktan sonra Hipotezlerin sınanmasına ise Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır.	Öğrencilerin vergi algısıyla vergi bilinçleri pozitif ve yüksek oranda olması ve aldıkları iktisat ve maliye derslerinin etkisinin büyük olması bu çalışmada kanıtlanmıştır.
Çelik ve Eroğlu (2014)	Bu çalışmada 2014 yılına ait Zonguldak İlinde bulunan ilköğretim öğrencilerinin 4.,5.,6.,7. ve 8. Sınıflarına okuyan toplam 766 öğrencinin vergi algısını anket kullanarak değerlendirilmiş ve elde edilen verileri frekans analizi ve çapraz tablolarla yorumlanmıştır.	Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin yarısının verginin doğru tanımlayamadıkları, vergi alınmasına karşı oldukları ve vergi vermek istemedikleri görülmüştür. Bu bulgulara göre öğrencilerin vergi algısının yetersiz olduğu saptanmıştır.
Şahpaz vd. (2014)	Sakarya ilinde bulunan 240 fırıncı ve çalışanına anket uygulanmıştır.	Katılımcıların görüşlerinin ise vergi yükünü ağır buldukları, Türk Vergi Sistemini karışık ve vergi oranlarının yüksek bulunduğu şeklinde olduğu saptanmıştır.

Tablo1. (Devam) Vergi algısı üzerine ampirik çalışma

Çalışmanın Yazarı ve Yılı	Metot, Örneklem ve Dönem	Ulaşılan Bulgular
Gülten (2014)	42 sorulu bir anketi 5’li Likert Ölçeği ile katılımcılara uygulanmış ve toplanan veriler ise bilgisayar destekli programlarla analiz edilmiştir.	Elde edilen bulgular göre vergiye uyum noktasında teşvik edilmiş öğrencilerle edilmemiş öğrenciler arasında vergi algılama ve bilinci düzeylerinde farklılık tespit edilmiştir.
Demir ve Kaya (2017)	Aralık 2017 Antalya ili örneği olan bu çalışma, zirai kazanç elde eden çiftçilerin vergi algılarını ve vergi uyumlarını ampirik çalışma (anket) yoluyla ele alınmış ve elde edilen bulguları SPSS programını kullanarak analiz edilmiştir.	Çiftçilerin vergi algıları ve vergi bilinçleri düşük olduğu, vergi sisteminin adaletsiz gördükleri ve vergi aflarının gerekli dedikleri saptanmış ve devletten tarımsal destek alan çiftçilerin vergi algıları daha pozitif olduğu görülmüştür.
Cansız (2015)	197 defterdarlık çalışanlarına 23 sorulu anket hazırlanmış. Çalışmada 5’li likert ölçeği kullanılmıştır.	Mükelleflere göre Türk Vergi Sistemi anlaşılması zor, oranlar yüksek, adalet algısı düşük, belirsizlikler yüksek olarak tespit edilmiştir. Çözüm yolu olarak defterdarlık çalışanlarının kendi işlerine yoğunlaşması ve belirsizlikler ortamının kaldırılması gereklidir.
Korlu, Gerçek ve Çetinkaya (2016)	Anket ve SPSS programı kullanarak Bursa’da 680 vatandaşın yerel vergilere ait algıları ölçülmüştür.	Vatandaşların yerel vergiler konusunda orta düzeyde bilgi sahibi oldukları ve vergi kültürünün geliştirilmesi gerektiği saptanmıştır.
Altun, Gürdal ve Beşel (2017)	Sakarya ilinde vergi mükelleflerinin vergiye karşı tutum ve davranışlarını anlamak için 380 kişiye anket uygulanmış ve hasıl olan verileri SPSS (22) paket programını kullanarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir.	Ulaşılan sonuçlar ise katılımcılar vergi sisteminin adil olmadığını ve devletin aldığı vergilerin gelirlerine oranla fazla olduğunu inandıkları saptanmıştır.

Tablo1. (Devam) Vergi algısı üzerine ampirik çalışma

Çalışmanın Yazarı ve Yılı	Metot, Örneklem ve Dönem	Ulaşılan Bulgular
Gür ve Yıldız (2017)	Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek yüksekokulu 2016-2017 eğitim öğretim yılında okuyan 485 öğrenciye vergi algısı ve bilinciyle ilgili anket hazırlanmıştır.	Araştırmaya göre öğrencilerin vergi bilinci ve algısı hakkında cinsiyetin çok farkın olmadığı, vergi verenleri dürüst vermeyenler ise hırsız olarak gördükleri saptanmıştır. Vergi algısının yapılan seminer ve konferanslarla artırılacağı sonucuna varılmıştır.
Özgün (2017)	400 vergi mükellefine 5’li Likert Ölçeği kullanarak anket hazırlanmıştır. Toplanan veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir.	Bu çalışmada vergilerin sosyolojik etkileri ölçülmüştür.
Ertekin (2018)	Likert tipteki 29 sorulu anketi İzmir’de 400 kamu görevlisine uygulanmış. Vergi algısı hakkında çıkan veriler Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri ile analiz edilmiştir.	Kamu görevliler vergilerin büyük bir kısmının ödediklerini ve vergi adaletinin olmadığı yönde görüşleri olduğu anlaşılmıştır.
Doğan (2019)	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İİBF ‘ye okuyan 426 öğrenciye 5’li likert tipinde 37 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır.	Bulgulara göre öğrenciler vergiyi vatandaşlık görevi, zorunlu ve kamu hizmetlerin karşılığı bir olma bilincindedirler.
Sağbaş ve Kaya (2019)	Sosyal medyada vergi ve vergi algısını inceleyen bu çalışmada Google Scholar, Google, Ekşi Sözlük, Wikipedia ve Twitter gibi platformlarda kullanıcıların paylaştıkları düşünceler, paylaşım yapma sıklıkları ve vergi ile ilgili yazdıkları içerikler incelenmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın bu platformları kullanım düzeyi hakkında araştırma yapılmıştır. Verilerin analizi için içerik analiz ve dönemler arası karşılaştırma analizleri kullanılmıştır.	Sosyal medyada verginin hızlı bir şekilde gündem olduğu, vergi algısını olumlu yönde geliştirdiği ve vergi ile ilgili mevzularda bireylerin bilgilendirmek için önemli bir araç haline geldiği sonucuna ulaşılmıştır.
Yıldız ve Bakır (2019)	Eskişehir ilimizdeki liseli öğrencilere vergiyle ilgili anket düzenlenmiş. Toplanan veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir.	Çalışmanın bulgularına göre vergi için önemli faktör eğitim olarak saptanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM POLİTİKASI

1. YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

Tarihsel süreçte ülkeler arası kaynak transferi hep var olmuştur. Bu transfer edilen kaynaklar hep araştırmaya ve çalışmalara konu olmuştur. Özellikle gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere yapılan bu kaynak transferini etkileyen faktörler hakkında yapılmış oldukça fazla çalışma vardır. Bunlar arasında bilinen en eski çalışma Lee ve Tan'ın (1984) ortaya koyduğu çalışmadır. Bu çalışmada tespit edilen faktörlerden biri yükseköğretimden hasıl olan talep fazlalığıdır.

Küreselleşmenin ülkeleri iktisadi, siyasi, kültürel ve eğitim gibi alanlarda etkilemesinin sonucu olarak ülkeler arasında çok farklı bağlar ve ilişkiler ortaya çıkmıştır. Ülkeler arasında eskiden beri var olan rekabet küreselleşmenin etkisiyle giderek artmakta ve buna bağlı olarak her ülke kendi menfaatini artırmaya yönelik politikalar geliştirmektedir. Özellikle yükseköğretim alanında kendini gösteren ülkeler arası rekabet uluslararası öğrenci talebini artırmış ve ülkelerin uzun vadeli yatırımlarla, yükseköğretim kalitesini artırma ve çağı yakalamayı sağlama, küresel piyasada söz sahibi olmasını sağlamıştır.

Öğrencilerin farklı bir ülkeye okumalarını teşvik eden nedenlere bakıldığında şöyle sıralayabiliriz:

- i. Son yıllarda küreselleşmenin meydana getirdiği ülkeler arası iş birliklerinin artması
- ii. Transit yollarının gelişimi ve seyahatin rahatlığı
- iii. Entelektüel sermayeyi kazanma
- iv. Kendi yurttaşlarından farklı birikimler cihetiyle bir adım önde olma çabası

Uyruğu olduğu ülke dışındaki bir öğrenci yabancı bir ülkeye giderken yerine getirilmesi gerekli çeşitli yükümlülükler ve sorumluluklar bulunmaktadır. Bu nedenle, uluslararası öğrenci kavramı ülkeler arası farklı algılanmaktadır (Sadık, a.g.e., 2017).

Bu hareketlilik, bir öğrenci yaşadığı ve uyruğu olduğu ülkeyi terk ettiğinde ve okuma amaçlı yola çıktığında meydana gelen hareketliliklerdir. Farklı bir ülkeye eğitimin nedenlerini araştırdığımızda yabancı dil eğitimi, yükseköğretim, mesleki ve kariyer eğitimi gibi bazı başlıklar altında gruplandırılabilir (İş Konsey Raporu, a.g.e., 2013, ss.9).

Yükseköğretimde üç çeşit öğrenci dolaşımı söz konusudur. Bunlar; (<http://www.oecd.org/education/highereducationandadultlearning/48631079.pdf>, 2011; İş Konsey Raporu, 2013). (Erişim Tarihi: 22.12.2019)

- A Tipi hareketlilik Öğrenci hareketliliğinde ilk türdür. Bu yükseköğrenim programı 3 yıl ya da daha uzun süre devam eden okulları ifade eder. ABD ve İngiltere için yüksek lisans derecesi; diğer kalanı için lisans eğitime karşılık gelen teoriye dayalı okullarla ilgili hareketlilik türü olarak bilinmektedir.
- Teknik ve mesleki bilginin asgari 2 yıl uygulamalı olarak uygulandığı B tipi hareketlilik ki A Tipi hareketlilikten daha kısa olan kurslar için bir çeşitliliktir.
- Üçüncüsü ise doktora (İleri Düzey Araştırma) programıdır. İnsanların kendi alanlarına uzmanlık seviyelerini yükseltmek babında katıldığı programlar için bir tür hareketlilik türüdür.

Yukarıda bahsi geçen çalışmanın dışında uluslararası öğrenciler hakkında dil, geçim kaynağı ve maliyeti, tarihsel bağlantılar, öğrenim kalitesi, ülkeleri tercih etme nedenleri gibi konular üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmanın nedeni yabancı öğrencilerin daha yakından tanıma ve vergi hakkında beyan ettikleri düşüncelerini doğru anlayabilmemize yardımcı olması için yapılmıştır.

Öğrencilerin farklı ülkede eğitim görme isteklerini ve tercihlerini etkileyen bazı faktörler vardır. Bu faktörler ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Ancak uluslararası öğrencilerin dikkat ettiği konulardan biri eğitim alacakları ülkelerin siyasi durumu, kültürel ortamı, iktisadi ve toplumsal olarak gelişmişlik düzeyi ve entelektüel bir birikim kazandırıp kazandırmayacağı ve yeni bir dil öğrenmeye imkân tanınması gibi etkenlerdir. Her bir ülkenin hayat şartlarının farklı olması, ülkeler arası yoğun rekabet ortamında, söz konusu ülkelerin kendilerini farklılaştıracak özelliklerini ön plana çıkararak uluslararası öğrenci hareketliliğini hızla artmasını sağlamıştır.

Devletler farklı kültürlerde eğitim almış, dil bilen, iş hayatındaki başarılarına ve yöntemlerine daha kapsamlı ve farklı bir çerçeveden bakabilen öğrencileri yetiştirmeyi planlamaktadır. Öğrenci hareketliliğinin artmasında kaliteli eğitim alma, yeni bir dil öğrenme gibi etmenlerin yanı sıra dünyada yaşanan siyasal belirsizlikler, orta doğu başta olmak üzere birçok bölgede yaşanan karışıklıklar, iç ve dış mihraklı silahlı çatışmaların çoğalması ve bu nedenle insanların can ve mallarını tehlikeye girmesi gibi durumlar da oldukça etkilidir. Özellikle de gençlerin eğitimini engelleyecek sebeplerin yoğunlaştığı

ülkelerde kendi vatanlarını bırakıp, daha iyi ve refah içinde bir eğitim alabilmek için farklı ülkelere gitmeleri gereklilik haline gelmiştir.

Ülkeler arası ekonomik ve eğitim sisteminin birleşmesine gitmesinden bu yana uluslararası öğrencilerin bu ülkeler arası transfer yapıldığını görebiliriz. Bu transfer her iki ülke için siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel bazdan çok ilerlemelere sebep olmuştur. Ancak, bu transferlerin daha sağlıklı olabilmesi için ülkeler arası bazı hukuk değişikliğine ve bazı yeni mevzuatlara gitmelerini zorlamıştır. Bu mevzuatlar yurt dışından gelen öğrencileri yeme, içme, barınma ve temel ihtiyaçlarının yanında onların emniyet ve sağlık gibi hayati şartlarını da konu edinmiş ve bu kanunların yerine getirilmesi için hükümetler tarafından titizlikle dikkate alınmıştır. Buna bir örnek Türkiye mevzuatına giren; 2922 sayılı Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin kanundur.

2. SEÇİLMİŞ ÜLKE ÖRNEKLERİNDE YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİ POLİTİKALARI

Bir ülkenin yurtdışından öğrenci talep edebilmesi için önce ulusal çapta bir refahın, güvenliğin, sağlık hizmetlerinin bulunması esastır. Bu şartları sağlayamayan ülkeler çoğunlukla gelişmiş ülkelere öğrenci gönderme talebinde bulunan ülkelerdir.

Türkiye ise uluslararası öğrencileri ilk olarak 1981 yılında kabul etmiş ve ilk Yabancı Öğrenci Sınavını (YÖS) gerçekleştirmiştir. 30 Nisan 1985 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti devleti uluslararası öğrenciler hakkında bir yönetmelik çıkararak bu öğrencileri yabancı uyruklu öğrenciler ve T.C. vatandaşı olmayanlar şeklinde ifade etmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, Türkiye, Türk ve Akraba Topluluğu Sınavı (TCS) vasıtasıyla bağımsızlığına kavuşan Türk Cumhuriyetlerinden öğrenci kabulüne başlamıştır (Kıroğlu, Kesten ve Elma, 2010). Son zamanlarda uluslararası öğrenciler bir ekonomik kaynak olarak değerlendirilmeye başlanmış ve birçok ülke bu pastadan kendine pay ayırmak için rekabete girerek farklı politikalar ortaya koymaya başlamıştır. Ölçme Seçim ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından gerçekleştirilen Yabancı Öğrenci Sınavı (YÖS), yabancı öğrenci seçimi için kullanılmıştır.

Yükseköğretim genel Kurulu’nun 21/01/2010 tarihli toplantısında alınan kararlar YÖS’ ün kaldırılmasına karar alınmış fakat, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı itibarıyla üniversiteler yabancı öğrenci kabulünde esnekliği kabul ettiği için, uluslararası öğrenci sayılarında artış meydana gelmiştir (Şimşek ve Bakır, 2016). Kendi imkanlarıyla Türkiye’ye eğitim amaçlı gelen yabancı uyruklu öğrenciler bir ortaöğretim kurumundan

mezuniyet belgesine sahip olması ve yerel üniversitelerin tayin ettiği kriterleri taşıması şartıyla değerlendirilmeye alınır ve hak edenler öğrenci olarak Türkiye’de devam etme şansını kazanır. Bu alımların yanında ayrıca, Socrates/Erasmus ve Mevlâna programları da ülkeler arası anlaşmalar yoluyla karşılıklı bu öğrenci hareketliliğine katkıda bulunmaktadır.

Her ülkenin ekonomik, siyasi, kültürel açıdan kendini geliştirmek ve güçlendirme politikası vardır ta ki, yurtiçi ve yurtdışı gelir ve sermayelerini ve siyasi politikalarını koruyabilsinler. Bu politikaların sürdürülebilir olabilmesi için ülkeler arası ilişkileri müspet ve devamlı olması esastır. Bu ilişkilerin yanında uluslararası öğrencileri önemli yere sahip olduğunu unutmamak lazımdır. Çünkü, bu öğrenciler gelecekte gittikleri ülkelerden değerli düşüncelerle ülkelerine dönecek ve ülkelerinin kalkınması için temelli hizmetlere koyulacaklar ki bu beşerî sermaye her zaman önemli etmenlerden sayılmıştır. Ancak, bu öğrencilerin gitme ve kalma niyetlerini belirleyen; mezuniyet sonrası iş yaşamına geçiş süreçleri, kariyer danışmanlık hizmetlerin etkisi, eğitim ve yaşam tecrübeleri gibi faktörlerin bir yabancı öğrencinin hayatında çok önemli tesiri vardır.

Her şeyin hızla değişmesi ve gelişmesi küreselleşmenin etkilerinden biridir. Bu etki dünya çapında bir rekabeti uyandırmış ve her cihetten kendini geliştirmek isteyen ülkeler uzun vadeli planlar ve politikalar geliştirmişlerdir. Bu uluslararası rekabeti artırırken beşerî sermayenin etkisinin daha erken fark eden ülkeler daha hızla gelişmiş ve daha nitelikli iş gücü ve bu beşerî sermayenin istihdamı için ekonomik, siyasi, akademik dinamikleri, mali kaynakları ve kendi belirledikleri ihtiyaçlar cihetinde stratejilerini belirlemektedirler. Bu nedenle belli bir uluslararası yükseköğretim stratejisi belirlemek mümkün olmaz. Türkiye bu rekabete sonradan girmiş olsa da kısa sürede başarılı olmuş ülkeler statüsünde girerek kendini kanıtlamıştır.

UNESCO 2018 yılı itibarıyla yayımladığı bu verilere göre, dünyada uluslararası öğrencilerin sayısı 5 milyon 571 bin 402 olduğu açıklanmış ve ilk sıralamada 987 bin 314 uluslararası öğrenciyi ülkesine barındıran Amerika olmuş, 452 bin 079 İngiltere, 444 bin 514 öğrenci ile Avustralya bu sıralamayı takip ettiler.

Tablo 2: Kurucu ülkesinden olan UNESCO'nun açıkladığı sıralama:

1	ABD	987.314	(2018 itibariyle yabancı uyruklu öğrenci barındırmış)
2	İngiltere	452.079	(2018 itibariyle yabancı uyruklu öğrenci barındırmış)
3	Avustralya	444.514	(2018 itibariyle yabancı uyruklu öğrenci barındırmış)
4	Almanya	311.738	(2018 itibariyle yabancı uyruklu öğrenci barındırmış)
5	Rusya	262.416	(2018 itibariyle yabancı uyruklu öğrenci barındırmış)
6	Fransa	229.623	(2018 itibariyle yabancı uyruklu öğrenci barındırmış)
7	Kanada	224.548	(2018 itibariyle yabancı uyruklu öğrenci barındırmış)
8	Japonya	182.748	(2018 itibariyle yabancı uyruklu öğrenci barındırmış)
9	Çin	178.271	(2018 itibariyle yabancı uyruklu öğrenci barındırmış)
10	Türkiye	125.138	(2018 itibariyle yabancı uyruklu öğrenci barındırmış)

Kaynak: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/hedef-odakli-uluslararasılaşma.aspx#>, (Erişim Tarihi: 08.02.2022).

Uluslararası öğrencilerin hangi ülkeyi niçin tercih etmelerini bilmek için çok farklı çalışmalar ele alınmış ve bu konuya çok farklı izahlar ve tespitler yapılmıştır. Daha iyi anlamak için bazı ülkeler üzerine yapılan çalışmaları ele alınmaya çalışılmıştır:

Amerika Birleşik Devletleri (ABD):

ABD uluslararası öğrencilerin en çok tercih ettikleri ülkelerden biridir. Özellikle öğrencilerin en çok dikkatini çeken unsur; eğitim sistemi ve iş imkanlarının bulunmasıdır. Amerika'da yabancı öğrenciler için vize işlemlerinin kolaylığı, çalışma izni ve üniversitenin bitmesinden sonraki istihdam olanağının var olması tercih etmelerini sağlamıştır (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2012, s.38). Amerika'da etkin olarak izlenen politika ise ihtiyacı olan öğrenci kütlesini temini için bu işleri bağımsız kuruluşlara ve özel şirketlere bırakmıştır. Bu durum rekabeti teşvik edici unsurlardan olduğu için talep ve arzın artmasına sebep olmuştur (Bhandari, Belyavina ve Gutierrez, 2011). Mai (2005) ABD ve İngiltere'de eğitim gören yabancı öğrenciler arasında farklılıkların neler olduğunu araştırmış ve şu sonuca ulaşmış; ABD'nin İngiltere'ye nazaran hizmet kalitesinin daha önde olduğunu ve öğrenci memnuniyet derecesi fazla olduğu belirlenmiştir.

İngiltere:

İngiltere, Avrupa ülkeleri arasında uluslararası öğrenciler için en beğenilir ülke olarak geçmektedir. Çünkü bunun temelinde çok çeşitli meziyetlerin yanında uluslararası öğrencilerle ilgilenen "İngiliz Uluslararası Öğrenci İşleri Konseyi" adında bir danışma komitesi bulunmaktadır. Bu komitenin görevlerinden bazıları; uluslararası öğrencilere destek verme, verilen eğitimin sağladığı faydaların sosyal bilincini artırmaya yönelik

çalışmalar yapma ve bu öğrencileri olumsuz etkileyen sebepleri ortadan kaldırmak gibi görevleri olarak sayılabilir.

Avusturalya:

Her ülkenin uluslararası öğrenciler tarafından kabulü için kendine has özellikleri ve çekiciliği vardır. Avustralya'nın öğrenciler için en önemli özelliği eğitimin düşük maliyetli olmasıdır. Bir farklı özellik ise, Avustralya hükümeti mezun olan öğrenciyle iletişim kurarak öğrencileri takip altına alıyor ve nitelikli göçmen sayısını çoğaltmak için onları ihtiyaç olan yerlere istihdam ediyor. Bu iletişim ve takibin diğer bir faydası yeni gelen öğrencilere daha kaliteli eğitim ve destek verebilmek için de kullanılmasıdır.

Almanya:

Dünyanın en iyi 100 üniversite arasında pek çok sayıda üniversiteye sahip olan bu ülkenin, eğitim kalitesi yüksek olarak bilinen üniversitelere ev sahipliği yaptığını söylemek mümkündür. Eğitimin ücretini araştırdığımızda ücretsiz yakın bir seviyede olduğunu görebiliriz. Uluslararası öğrencilerin en çok ilgisini çeken bu konu, onları Almanya'yı tercihlerinde daha önde yazmalarını kaçınılmaz kılmıştır. Bu ülkede 311.738 uluslararası öğrenci eğitim almakta ve bu da Almanya öğrenci nüfusunun %20 gibi bir oranına denk gelmektedir. Bu oran bu ülkede okuyan her beş öğrenciden birisi yabancı ülkeden geldiğini göstermektedir. Başka bir avantaj ise, öğrenciler için haftada 20 saatlik bir çalışma iznini de öğrenci vizesi ile elde edebilirler. Ayrıca mezun olduktan sonra da iş bulabilmeleri için 18 aylık bir ikame izni verilmektedir.

Rusya:

Rusya denince akla yer yüzünde koskocaman bir toprak büyüklüğüne sahip olan ülke geliyor. Uluslararası yükseköğretim açısından da büyük bir uluslararası öğrenci kitlesini barındırdığını görebiliriz. Bu ülke birçok açıdan eğitim için tercih edilen ülke olmuştur. Tercih edilen ülke olmanın nedenlerinden bazıları; zengin ve meşhur tarihi ile Rus kültürü günümüze gelenek ve yeniliğin güzel bir fuarıdır. Dostoyevski'den Çaykovski, Tolstoy, Plisetskaya'ya kadar dünyanın en ünlü kültürel şahsiyetlerine ve ünlülere ev sahipliği yapan Rusya, bale, klasik müzik, edebiyat ve güzel sanatlar gibi sanat dallarında da küresel bir bakış açısı oluşturmada büyük rol oynamıştır. Uluslararası öğrencilerin en çok bulunduğu şehirler, Moskova ve St. Petersburg'dur. Bu iki şehir ülkenin batı tarafında yer alan, tarih ve kültür bazından çok eski ve heyecan verici cazibe merkezleriyle dolu şehirlerdir. Rusya, tahmini olarak 100 farklı dili konuşan, aşağı yukarı

200 etnik grubu barındıran büyüklüğü, fiziksel ve kültürel bazdan çok çeşitli nüfus kütlesine sahiptir.

Fransa:

Fransa dünyanın en büyük ekonomisine sahip 4'ncü ülkedir. Bu ülke eğitim konusunda da başarılı ülkeler sıralamasındadır. Uluslararası öğrencilerin ilgisini kendine çeken Fransa, topraklarında 229.623 yabancı öğrenciyi ağırlamaktadır. Fransa, başarı gösterdiği hızlı tren, Airbus uçakları, Arienne füzeleri, HIV virüsünün buluşu ve moda-lüks sanayisi gibi çalışmalarla uluslararası öğrencilerin dikkatini çeken önemli bir ülke olmuştur. Fransa'da yer alan üniversitelerin hepsi devlet kurumu olan üniversitelerdir ve bu üniversiteler Fransız Bakalorya diplomasına sahip olan ve farklı ülkelerde üniversiteye giriş sırasında gerekli koşulları karşılayan bütün öğrencilere açıktır.

Kanada:

Kanada, yaşam standartları, eğitim kalitesi ve sağlık hizmetlerinin sahip olduğu kalite sayesinde yabancı öğrenciler tarafından tercih edilmesi gereken ülkeler sıralamasında ilk sıralarda yerini almıştır. Kanada hükümeti yabancı öğrenci talebi için çeşitli politikaları nazara almış ve kendi beşerî sermayesinin eksikliğini bu şekilde gidermeye çalışmaktadır. Kanada, 3 yıl boyunca, göçmen kabul etme sayısını artırarak toplamda 1,2 milyondan fazla kişiye sınır kapılarını açtığını ilan etti. Kanada hükümeti birçok yol ile göçmenliği kabul etmektedir. Bunlardan en çok tercih edilenler: lisans veya yüksek lisans eğitimi, dil eğitimi ve sertifika programları, ticaret ve çalışma izni ve göçmenliktir. Kanada Vatandaşlık ve Göçmenlik eski Bakanı Marco Mendicino yeni göçmenlik planını şöyle açıkladı: Kanada, 2021 yılında 401 bin, 2022'de 411 bin ve 2023'te 421 bin farklı vatandaşı olan kişiye kalıcı ikamet ve çalışma izni verecektir.

Mendicino, işgücünün yenilenme politikasını desteklediğinin altında yatan önemli konulardan bazılarını: yeniliği teşvik, ekonomiyi güçlendirmek ve insani yardım şeklinde ifade etmiştir. Bu program bütün üniversite eğitimi alan öğrencileri kapsamakta olup bu programın Kanada'ya eğitim amaçlı giden öğrenciler için de gelecekteki hayatlarında büyük avantaj sağlanmaktadır. Programın başlangıcında öğrenciler başta eğitimleri bitene kadar yarı zamanlı çalışma hakkına sahiptirler ve öğrenciler bitirdikleri eğitim programının süresine göre bir ile üç yıl arası çalışma iznine hak kazanmış olurlar.

Japonya:

İkinci Dünya Savaşında en çok tahribat alan ülkeler içerisinde yer alan Japonya, resmen yeniden doğmuş ve dünya üzerine söz sahibi ülkeler sıralamasına girmiştir. 6.852 adadan oluşan bu ülke, dünyanın en büyük metropol alanıdır. Kaliteli eğitim verebilecek

üniversitelere sahip olduğu için uluslararası öğrenciler tarafından tercih edilen on ülke içerisine girmiştir. Japon Üniversitelerine Kabul Sınavı (EJU), Japonya’da üniversite okumak isteyen uluslararası öğrencilerin Japonya’daki üniversitelere kabul sürecini kolaylaştıran standart bir sınavdır. Hem devlet ve hem özel üniversitelere sahip olan bu ülke, dünyada bilim ve teknoloji konusunda en iyi kök programlarından bazılarına düzenli olarak ev sahipliği yapmaktadır. Robotik konusunda, nanoteknoloji, yapay zekâ, bilgisayar mühendisliği gibi alanlarda popüler eğitim merkezi haline gelmektedir. Bu standartlara sahip bir ülke olan Japonya uluslararası öğrencilerin tercih edebileceği ülkeler sıralamasına girmiştir.

Çin:

Çin, uluslararası öğrenci alımına çok istekli ülkeler arasına girmekte ve bu alımlar için Çin hükümeti çok çalışmaktadır. Çin ulusal burs komitesi 2010 yılında 2007’nin iki katı yani 20.000 bursu yabancı öğrencilere tahsis etmiştir. Çin hükümeti küresel pazarda söz sahibi olabilmek için uyguladığı politikasının plan ve projelerinde uluslararası öğrencilerin önemini vurgulamış ve yurt dışındaki öğrencilere kapılarını açmıştır. Ancak hizmet ve eğitim niteliği ulusal ölçütün altında olduğu araştırılmıştır (Ding, 2016). Buna rağmen Çin hükümeti farklı politikalarla, onlardan biri eğitim sistemlerinin geliştirmek gibi, sistemlerini geliştirerek yabancı öğrencilerin ilgisini çekmeye başarmıştır.

Türkiye:

Bir öğrencinin farklı bir ülkeye eğitim alma isteğinin altında; kaliteli bir eğitim alma, farklı bilgi ve bilince sahip olma, farklı kültürlerle tanışma vs. gibi nedenler vardır. Tabii bunların yanında uluslararası öğrencilerin dikkat ettiği önemli konulardan biri eğitim aldığı ülke tarafından ayrımcılık ve dışlanma gibi davranışlara maruz kalmamaktır. Uluslararası öğrencilerin çoğu kültürel yakınlık, dini yakınlık, dil, akrabalık bağları, dostların tavsiyesi, yurtdışında bulunan Türk okul ve kursların hocalarının yön göstermesi gibi tercih nedenleriyle Türkiye’ye eğitim amaçlı gelmek istemektedir. Türkiye’de eğitim gören öğrencilerin birçoğu ülkeye geliş nedenleriyle orantılı olarak herhangi bir dışlamaya rastlamadıklarını ve önyargılı olmadıklarını söylemek mümkündür (Kıroğlu, Kesten ve Elma, 2010). Bunların yanında yerel halkın gösterdiği tepkiler de uluslararası öğrencilerin algılarını pozitif veya negatif yönde etkileyebilir. Burada en büyük pay devletin uyguladığı etkileyici ve bilinçlendirici politikadır ki; yabancı öğrencilerin gelişini halk yurtdışından kazanılan bir gelir kaynağı ve uzun vadeli bir yatırım olduğunu farkında olsunlar ve uluslararası öğrencilere yanlış davranışlardan çekinsinler. Şunu da

unutmamak gerekir ki devlet ne kadar destek ve yardımını halkına ve uluslararası öğrencilere karşı artırırsa bu bilinç ve algı daha da artar.

Uluslararası öğrenciler hakkında çok farklı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların genel amacı uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları ekonomik, sosyal, siyasal ve hukuki problemlere alternatif çözümler bulmaktır. Bu çalışmalardan çoğu uluslararası öğrenciler hareketliliğine katkıda bulunmuş ve bu çalışmaların bazıları devletin öngördüğü ve kendi politikası kapsamına aldığı çalışmalar içerisine girmiştir.

Türkiye’de eğitimine devam eden ve etmek isteyen uluslararası öğrencilerin ekonomik sıkıntılara maruz kalmamak için Türkiye Cumhuriyeti devletinin yanında birçok hayır sever kuruluş, dernek ve vakıflar bulunmaktadır. Bunlardan birçoğu kabul ettikleri uluslararası öğrencilerin yeme, içme, barınma ve harçlık gibi temel ihtiyaçlarını gidermek için çaba göstermektedirler. Bu çabalar cevapsız kalmayıp Türkiye’de uluslararası öğrencilerin hareketliliği artırılmış ve bu konuda gelişmiş ülkelerle rekabete girmeye hak kazanmıştır.

3. TÜRKİYE’DE YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİ POLİTİKASI

Türkiye yükseköğretimde Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütüncü (UNESCO) yayımlanan 2018 verilerine göre yabancı öğrenci sayısı bakımından dünyada ilk 10 ülke içerisinde yer almaktadır. Bu veriler 2018 için 125 bin 138 öğrenci olarak açıklanmıştır (UNESCO, 2018).

Türkiye’de bu sayı 2014’te 48 bin 183 öğrenciyken bu bağlamda izlenen politikalar, uygulanan stratejiler, belirlenen hedefe yoğunlaşmalar sonucu son yıllarda hızla artış gösterdiğini söyleyebiliriz. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) eski Başkanı Prof. Dr. M.A Yekta Saraç, bu başarıyı şöyle açıkladı:

“Uluslararası öğrenci rakamını 125 bin 138’e çıkmasıyla, büyük bir artış göstermektedir. UNESCO'nun yükseköğretim sahasındaki rakamları, 2-3 yıl geriyi nazara alıyor. 2018 yılı rakamları yeni belli oldu. Türkiye'nin gelecek yıllarda uluslararası öğrenci kabulüne daha üst kademelere geleceğini inanıyoruz. Çünkü 2019’da ülkemizdeki uluslararası öğrenci sayısı 154 bin 505’e çıkmışken, 2020 yılında 200 bini geçtiğini görebiliyoruz. 2021 yılında ise bu verinin pandemi sürecinin zorlayıcı şartlarına rağmen, attığımız bilinçli adımlar, verilen sağlam kararlar, tertip ettiğimiz sanal fuarlar ve mühim olanı iyi bir ekibin ortak faaliyetiyle 220 bini aşmasını planlıyoruz. Halka arz ettiğimiz diğer amaçlara nasıl ulaştıysak, inşallah bu amaca da ulaşacağımıza inanıyoruz.

Böylece Türkiye UNESCO'nun açıklayacağı sıralamada daha üst kademelere çıkacak ve dünya çapındaki uluslararası öğrencilerden aldığı payı daha da yüksek olacak." Saraç, şunları da ilave etti:

“Yeni YÖK, hedef odaklı, hayata geçirdiği projeleri örnek vererek ve bunları yaparken sadece söylemlerle, entelektüel paylaşımlarla ve teorikte kalacak sözlerle değil, bilakis ortaya koyduğu icraatlar, tatbik ettiği plan ve projeler ile kendine yol çizmiştir. Böylelikle başarıya bir adım önde yürümektedir. Artık bu başarı uluslararası düzeyde kabul görülmüştür”.

Tabi bu başarının sırrı araştırıldığında Yeni YÖK'ün; detayla uğraşmayıp yetkisi büyük adımlar atması, çalışmanın şevkini kırarak mevcut yasaların imkanlarını akıllıca kullanarak şikâyet etme zaafına kapılmadan, bu uğurda çalışanların birbirine kenetlenmesi-esnek yönetim biçimi, hedefe ulaşma inancını güçlendirecek projeler tasarımı, şeklinde olduğu görülmektedir. Bu başarının başka bir sırrı; Türkiye’de bulunan vakıf üniversiteleridir. Bu üniversitelerin devlet üniversitelerine göre uluslararasılaşma politikalarında bir adım önde oldukları kanıtlanmıştır. Öğrenci, eğitim hayatında eğitim olanakları, öğrenciye sunulan sosyal imkânlar, staj ve mezuniyet sonrası getiriler gibi mevzuları dikkate alarak üniversite tercihi yapmak ister. Bu tercihler yapılırken çoğu zaman imkân dairesinde yapılır ve öğrenci kendi maddi imkanları nispetine hangi üniversiteye girebileceğini tercih eder. Devlet ve Vakıf üniversitelerinin farklılıkları tablo yardımıyla açıklanmıştır. Tablo ise şöyledir:

Tablo 3: Devlet ve Vakıf Üniversite Karşılaştırması

NO	Devlet Üniversitesi	Vakıf Üniversitesi
1	Devlet üniversitelerindeki öğrenci nüfusunun çokluğu ve dar devlet desteği nedeniyle öğrenciye verilen eğitim imkânları da sınırlı olmaktadır	Vakıf üniversitelerinin kendi maddi imkân ve kaynakları ile verilen eğitim ve sağlanan imkanlardan alınan ücretlerden elde edilen gelirlerle kurulan laboratuvarlar, tam donanımlı derslikler, kütüphane ve proje desteği gibi imkanlar devlet üniversitelerine kıyasla bir adım önde olduklarını gösteriyor.
2	Devlet üniversitelerine sosyal imkanlar cihetinden, umumen geniş kampüslere ve yeşil alanlara sahip olmalarını görebiliriz	Vakıf üniversiteleri ise, öğrencilerin sosyalleşmeleri adına elde ettiği gelirlerle spor alanları, yeni sınıflar, kafe ve öğrenci kulüpleri gibi imkanları sunuyor
3	Devlet üniversitelerin de çok güzel tarafları vardır. Bir uluslararası öğrencinin eğitim hayatı boyunca kaliteli eğitimin yanında, Türk dilinin ve kültürünün öğrenmesi ve Türkiye’den iyi dostlar edinmesi de önemlidir. Bu nedenle devlet üniversiteleri her türlü aileden öğrenci barındırdığı için bu konuda önemli yere sahiptir	Vakıf üniversiteleri çoğunlukla zengin kitlelere ait öğrencilere kapılarını açtığı için genellikle kültür benzerliği olan insanların bir araya geldiği kurumlardır. Staj ve mezuniyet sonrası durumlar açısından baktığımızda, yine vakıf üniversiteleri kendi öğrencilerine staj bulma konusunda kolaylık sağlar ve öğrenciyi tanıdık, ortak oldukları veya kendilerine ait şirketlere yönlendirerek stajdan sonra iş bulma imkanları da sağlamaya çalışırlar

Kaynak: Sakinç, S., ve Bursalioğlu, S. A. (2012).

Son zamanlarda bu iki çeşit üniversite her cihetten rekabete girmişler ve uluslararası öğrenci taleplerini artırmaya yönelik politikalar izlenmişler.

Türkiye Eğitim Sistemi ve OECD Karşılaştırılması; Dünya genelinde bir karne haline gelen “Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı” (PISA) sonuçları Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından her 3 yılda bir yayımlanmaktadır. Bu araştırma 15 yaş grubundaki öğrencilerin bilgi ve becerilerini baz alarak değerlendirilmektedir. OECD’nin en son yayınladığı PISA sonuçları, 03/12/2019 salı günü açıklanmıştır.

OECD tarafından yürütülen PISA araştırmasının birinci hedefi, ülkeler arası eğitim kalitesini elde etmek için bazı ortak kriterler tayin ederek ulaşmaktır. Bu araştırma ile her ülkeye ait öğrencilerin okuma ve anlama kabiliyetleri; eğitimlerini hangi değişken ve etmenler etkilediği gibi konular incelenmektedir. Bu araştırmaya sadece OECD ülkelerinin bilgileri değil, partner ülkeler olan Çin, Singapur ve Arjantin gibi ülkelerin bilgileri de dahildir. Bu nedenle bu araştırmada 78 ülkeye ait veriler mevcuttur.

OECD'nin bu araştırmasının (yani PISA verileri), ülkelerarası okuma, matematik ve fen bilimleri alanlarını dikkate alan bir araştırma olduğunu söylemek mümkündür. Bu araştırmanın sonucu her bir alanda OECD ortalaması olarak bir değer tespit edilmiş ve o değere göre ülkelerin eğitim sistemi ölçülmüştür. OECD ortalamasının üstünde bir değer çıkıyorsa iyi fakat bu değer altında bir sonuca rastlıyorsak kötü demektir. Dünya genelinde PISA verilerine bakıldığında en yüksek puanın üç inceleme konusunda da Çin'e ait olduğunu görülmektedir. Araştırma kapsamında Türkiye'nin sonuçlarına bakıldığında ise Türkiye'nin maalesef her üç alanda da OECD ortalamasının altında olduğu sonucu görülmektedir. 2015 ve 2018 yılını karşılaştırdığımızda ise Türkiye'de her üç alanda da puanların yükseldiği ancak bu artışa rağmen hala OECD ortalamasını yakalayamadığı ve ortalamasının altında kaldığını görülmektedir.

Tablo 4: Türkiye ve OECD Ortalaması

	Okuma		Matematik		Fen Bilimleri	
	2015	2018	2015	2018	2015	2018
Türkiye	428	466	420	454	425	468
OECD Ortalaması	490	487	487	489	491	489

Türkiye ve OECD Ortalaması, 2015-2018

PISA 2018, Türkiye ve OECD ortalaması

Kaynak: [Http://pisa.meb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/01/PISA_2018_Turkiye_On_Raporu](http://pisa.meb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/01/PISA_2018_Turkiye_On_Raporu)

Türkiye'de Yükseköğretim Kurumları ve yabancı öğrenci dağılımı; Küreselleşmenin etkisiyle eğitimin de artık bütün dünyaya hitap edecek kurumlarca verileceğini söylemek mümkündür. Bu nedenle bir yerde üniversite açıldığında hem yerel öğrencilere hem uluslararası öğrencilere kapılarını açık olduğundan söz edilebilir. Bu şu demektir ki, eğitimin günümüz dünyasında en çok uluslararasılaşmış alanlardan birisi olduğu demektir.

Türkiye'de 2020 yılı itibarıyla toplamda 209 üniversite vardır. Bu üniversitelerin 131 devlet üniversitesi ki bu üniversitelerin içinde 11 teknik üniversitesi, 2 güzel sanatlar üniversitesi ve 1 yüksek teknoloji enstitüsünün bir de Polis Akademisi ve Milli Savunma Üniversitesi girmektedir. Ayrıca Türkiye'de 78 vakıf üniversitesi bulunmaktadır. Bu sayı zaman geçtikçe farklılık göstermiş ve açılan yeni üniversitelerin yanında kapanan üniversiteler de olmuştur.

Eskiden üniversitelerin çoğu İstanbul, Ankara ve İzmir illerimizde yerleşirken, bugün bu oranın yavaş yavaş bütün illerimizde dağılır vaziyete olduğu görülmektedir.

Uluslararası öğrenci alımına ilk ona giren Türkiye, 2023 yılında planladığı yabancı öğrenci sayısının 200 binin üzerine çıkarmayı hedeflemektedir. 2019-2020 eğitim öğretim yılı için Türkiye’de uluslararası öğrenci sayısı 185 bin 1’dir.

YÖK verilerine bakıldığında en fazla Suriye uyruklu öğrencilerin (37bin 236 kişi) Türkiye’de eğitim aldığı görülmektedir. Bu sayı Türkiye’de yabancı öğrencilerin 1/5’ine tekabül etmektedir. Bu rakamın 8 bin 867’si İstanbul’da mevcut olan üniversitelere eğitim almaktadır. Devlet üniversitesi olarak 2 bin 77 öğrenciyle İstanbul Üniversitesi, vakıf üniversitesi olarak 615 kişiyle Bahçeşehir Üniversitesi Suriyeli öğrencilere en fazla ev sahipliği yapan üniversiteler olarak göze çarpmaktadır. Türkiye'ye en çok öğrenci gönderen ikinci ülke 21 bin 69 öğrenciyle Azerbaycan, 18 bin 16 öğrenciyle Türkmenistan sırayı takip etmektedir. Öte yandan Türkiye’de en az yabancı öğrenci nüfusuna sahip il 8 öğrenciyle Tunceli’yken Hakkâri Üniversitesinde ise son bilgilere göre hiç yabancı öğrenci bulunmamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YABANCI UYUKLU ÖĞRENCİLERİN VERGİ ALGISI

1. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE GEREKLİLİĞİ

Vergi, devlet veya kamu tüzel kişilerinin, kişi veya kuruluşlardan ödeme güçlerine göre, egemenlik hakkına dayanarak, karşılıksız olarak, ekonomik, mali ve sosyal amaçlarla, önceden belirlenmiş kurallara göre alınan, kişi veya kuruluşların gelirlerinde azalmaya yol açan, kanuni ve cebri iktisadi değerlerdir (Demir, 2015: 111).

Devlet bu egemen gücünü daha adil, kolay, eksiksiz ve zamanında gerçekleştirebilmek için doğru adımlar atması gerekmektedir ki; o adımlardan biri mükelleflerin vergi algısının ve vergiye karşı tutum ve davranışlarının dikkate alınmasıdır. Araştırma, Türkiye’ye okuma amacıyla gelen yabancı uyruklu öğrencilerin vergi konusundaki algılarını ile bilinçlerini ölçmeyi ve hangi faktörlerin bu öğrencilerin vergi algılarını etkilediğini belirlemeyi amaçlanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin kendi ülkelerindeki ve Türkiye’deki vergi uygulamalarını nasıl algıladıklarının tespit edilmesidir. Bu çalışmada devletin gelir kaynakları arasında en büyük paya sahip olan vergi konusu araştırılmış ve gelecekte devletlere en büyük hizmetleri dokunan üniversite öğrencilerin vergi algısı tahkik edilmiştir.

1.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Türkiye’ye eğitim amacıyla gelen ve üniversite eğitimi alan yabancı uyruklu öğrencilere “Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algısı” adlı bir anket çalışması yapılmıştır.

Ankete katılan öğrenci (yabancı uyruklu öğrenci) sayısı 400’tür. Bu öğrencilerin, vergi algıları ve vergiye karşı sergiledikleri davranış tespit edilirken vergi bilinci, vergi cezaları, vergi adaleti, vergi yükü, vergi kaçakçılığı, vergi afları gibi etmenler de ele alınmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

Genel olarak belirlenen araştırma konularının araştırılabilir hale gelmeleri için farklı ölçütler kullanılarak özelleştirilmeleri, bir başka ifade ile sınırlandırılmaları gerekir

(Coşkun, vd. 2015: 30). Yapılacak olan sınırlandırma, araştırmanın konusunu oluşturan ana kütleyi en doğru şekilde yansıtmının gerekliliği açısından önem arz etmektedir.

Hem zaman hem maliyet açısından düşünüldüğünde yapılan araştırmayı çok geniş alanlara yayıp sağlıklı neticeler elde etmektense, istenen sağlıklı bilgilerin istatistiksel olarak sınırlandırılmış alanlardan elde edilmesi çok daha doğrudur (Demir, 2008: 133).

Çalışma Türkiye'ye eğitim amacıyla gelen ve üniversite eğitimi alan yabancı uyruklu öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Anketin uygulanması sırasında öğrencilerin ankete katılmaktan çekindikleri gözlemlenmiştir. Bunun sebebi araştırıldığında ise nedeninin öğrencilerin anketlere karşı güvenlerinin az olduğu ve vergi konusundan hala korktukları ve çekindikleri tespit edilmiştir. Bu yüzden anket için yeterli sayıya ulaşmak beklenilenden daha zor olmuştur.

Çalışmanın sınırları belirlenirken anketin uygulanacağı ana kütle birimlerinin betimlenmesi, özellikleri, anketin uygulanacağı coğrafi alan ve zaman aralığı dikkate alınmıştır. Bu sınırlar, ana kütle belirlenmesi, örneklem seçimi ve anketlerin uygulama yöntemi şeklinde aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

1.3.1. Ana Kütle Belirlenmesi

Araştırmanın tetkik alanını oluşturan, örneğini seçtiği ve sonuçlarını genelleştirileceği grup ana kütle olarak tanımlanabilir (Coşkun, vd., 2015: 132). Bu çalışmada Türkiye'ye eğitim amaçlı gelen yabancı uyruklu üniversite öğrencileri, araştırmanın ana kütlelerini oluşturmaktadır ki bu rakam 2021 yılında 224 bine ulaşmıştır.

1.3.2. Örneklem Seçimi

Bir araştırmada tam sayımla çalışma yapmak zaman ve mali kaynaklar konusundaki sınırlılıklardan dolayı imkânsız olabilir. Bu nedenle çoğunlukla izlenecek yol, tümünün (evrenin) içinde bulunan, özellikleri ve verdikleri sonuçlar açısından evreni yansıtan daha temsil kabiliyeti olan küçük bir gruptaki insanlardan bilgi toplamaktır. Bu nedenle araştırmayı ilgilendiren grubun evreninden, bu grubu temsil edecek bir örneklem (alküme) seçilir ki böyle bir seçime örnekleme ya da örneklem seçimi denir (Lin, 1976, 146).

Seçilen altkümeden (örneklemden) bilgiler elde edilir ve bu bilgileri kullanarak evren konusunda doğru bulgulara ulaşılmaya gidilir. Bu yöntem çalışma yapanların çoğunun ilgisini çeken bir yöntem haline gelmiş bulunmaktadır. Bu yöntem daha hızlı, ucuz, kolay ve uygulanabilir (Seyidoğlu, 2000: 39).

Bu çalışmada örneklem seçimi kolayda örnekleme yöntemiyle yapılmaya çalışılacaktır.

Kolayda örnekleme, ana kütle içerisinde seçilecek örnek kesimin araştırmacının yargılarınca belirlendiği tesadüfi olmayan örnekleme yöntemidir. Kolayda örneklemede veriler, ana kütlede en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplanır (Malhotra, 2004: 321, Aaker vd., 2007: 394, Zikmund, 1997: 428).

Araştırmanın örnekleme, ana kütlede alt grubundaki anketlerin uygulanacağı kişilerdir. Bu çalışmanın örneklemini ise Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrencilerden 400 öğrenci oluşturmaktadır.

1.3.3. Anket Yöntemi

Çalışmalar ister nicel ister nitel olsun birincil kaynak olarak üç veri toplama yöntemi vardır. Bu yöntemler; anket, gözlem ve mülakattır (Coşkun vd., 2015: 79-80). Çalışmamızda araştırma yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmıştır.

Anket formu hazırlanırken daha önce yapılmış benzer çalışmalar göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmanın başarılı olabilmesi ve katılımcıları sıkıkmamak adına ankette yer alan soruların kısa, sade ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir.

Anket uygulanmadan önce katılımcılara araştırmanın konusu ve amacı hakkında bilgi verilmiş, anketin sadece bilimsel araştırmalarda kullanılacağı özellikle belirtilmiştir. Araştırmamızda yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anketin bir örneği tezin sonunda Ek'te verilmiştir.

2. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BULGULAR

Türkiye'ye eğitim amacıyla gelen yabancı uyruklu öğrencilere 36 soruluk bir anket formu yöneltilmiştir. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümü demografik sorular ve katılımcıları sınıflandırmak için yöneltilen sorulardan oluşmaktadır. Anket yapıldıktan sonra toplanan verilerin değerlendirilmesi aşamasında sosyal bilimler alanında yaygın olarak kullanılan Statistics Package for The Social Sciences (SPSS) paket programı kullanılmıştır. Bu kapsamda öncelikle soruların tutarlılığı ve güvenilirliğine yönelik güvenilirlik analizi, frekans dağılımı, normallik analizi ve bağımsız T testi analizleri yapılmıştır.

Anketin ikinci bölümü ise yabancı öğrencilere yöneltilen ve vergi algısını ölçmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Katılımcıların, bu sorulara kendilerine en uygun cevabı

verebilmeleri için 5'li Likert tipi sorular hazırlanmıştır ve katılımcılardan görüşlerini, “Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Ne Katılmıyorum Ne Katılıyorum, Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” (1- kesinlikle katılmıyorum, 5- kesinlikle katılıyorum) şeklinde cevaplamaları istenmiştir.

Yapılan ankette ölçeğin güvenilir olması anketin geçerliliğini doğrulamaktadır. Anketin güvenilirlik analizi Cronbach Alfa katsayısı ile incelenmiştir Alfa katsayısı 0 ile 1 arasında değer almakta ve bu değer 1' e yaklaştıkça güvenilirliği artmaktadır. Alfa değeri;

- $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçeğin güvenilir olmadığı,
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirlikte,
- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir,
- $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçeğin yüksek güvenilirlikte olduğu kabul edilir (Akgül ve Çevik, 2003: 435-436).

Anketin güvenilirlik analiz sonucu Cronbach Alpha katsayısı 0,864 olup standardize edilmiş alpha katsayısı ise 0,872'dir. Bu sonuçlara göre anket, sosyal bilimler için oldukça yüksek derecede güvenilir kabul edilmektedir. Bu durum, ölçeği oluşturan soruların birbiri ile anlaşılır, ilişkili, yeterli ve tutarlı sayıda olduğunu göstermektedir.

I. Bulgular:

İlk olarak ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin demografik özelliklerinin frekans dağılımları aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

Değişken	Alt Değişken	Frekans	%
Cinsiyet	Kadın	84	21,0
	Erkek	316	79,0
Yaş	26 yaş altı	307	76,8
	26 ve üstü	93	23,3
Eğitim Durumu	MYO	11	2,8
	Mühendislik Fakültesi	92	23,1
	TIP Fakültesi	53	13,3
	İİBF	82	20,5
	Teknoloji Fakültesi	22	5,5
	Eğitim Fakültesi	30	7,5
	Fen Edebiyat Fakültesi	51	12,8
	İlahiyat, İslami ilimler Fakültesi	38	9,5
	Lisansüstü/Doktora	21	5,3
	Aylık Harcama düzeyi	0-500	100
501-800		106	26,5
801-1000		101	25,3
1001-1500		44	11,0
1500 TL' den fazlası		49	12,3
Ülkelerin Yer Aldığı Kıta	Asya	337	84,3
	Afrika	56	14,0
	Avrupa	6	1,5
	Avustralya	1	0,3

Tablo 5'e göre ankete katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı %79'u erkek, %21 kadından oluşmaktadır.

Tablo 5'de, ankete katılan yabancı öğrencilerin yaş grupları itibarı ile iki grup olarak dağılımları gösterilmektedir. Ankete katılanlar, 26 yaş altı ve 26 ve üstü olarak ayrılmıştır. Buna göre ankete katılan öğrencilerin %78,8'i 26 yaş altı grubunda yer almaktadır.

Bu tabloya göre, öğrencilerin %2,8'inin MYO, %23,1'inin Mühendislik Fakültesine, %13,3'ünün Tıp Fakültesine, %20,5'ini İİBF'ye, %5,5'ini Teknoloji Fakültesine, %7,5'ini Eğitim Fakültesine, %12,8'ini Fen Edebiyat Fakültesine, %9,5'ini İlahiyat Fakültesine kaydı bulunmakta ve geriye kalan %5,3'ü ise Lisansüstü/doktora öğrencisidir. Anketimize her fakülteden öğrenci katılmakla birlikte en çok Mühendislik fakültesinden ve İİBF'den katılım olduğunu söylemek mümkündür

Yukarıdaki tabloya göre, araştırmaya katılanların %25'i 0-500 TL aralığında, %26,5'i 501-800 TL aralığında, %25,3'ü 800-1000 TL aralığında %11'i 1001-1500 TL aralığında ve %12,3' ü ise 1500 TL üzeri aylık harcama yaptıklarını beyan etmişlerdir.

Ankete katılanların vatandaşı olduğu ülke açık uçlu soru ile sorulmuştur. Elde edilen cevaplarda 45 farklı ülkeden katılımcı vardır. Ülke sayısı fazla olması nedeniyle veriler tarafımızdan değerlendirilerek ülkelerin yer aldığı kıta şeklinde sınıflandırılmıştır.

Buna göre anketimize katılımcıların %84,3'ü Asya, %14'ü Afrika, %1,5'i Avrupa ve %0,3'ü Avustralya'dan oluşmaktadır.

Çalışmamızda 400 yabancı uyruklu öğrenci verilerinden hazırlanan Tablo 5 bulgular örneğin evreni temsil kabiliyetine haiz olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin vergi hakkındaki düşünceleri öğrenmek için anketimizde onlara size göre vergi nedir sorusunu ilettik. Aldığımız cevap aşağıdaki tabloya göre şöyledir:

Tablo 6: “Size göre vergi nedir?” sorusunun frekans dağılımı

	Frekans	%
Gelirimizden alınan para	108	27,0
Özel sektörün sunduğu hizmetler karşılığında ödediğimiz para	44	11,0
Kamu hizmetlerinin karşılığı	210	52,5
Devletin zorla aldığı para	38	9,5
Toplam	400	100,0

Tablo 6'de anket yapılan yabancı uyruklu öğrencilere vergi nedir sorusu sorulmuştur. Tablo 6'da bu sorulara yönelik verilen cevapların frekans dağılımları sunulmuştur. Elde edilen bulgular sonucunda ankete katılanların %52,5'i vergiyi kamu hizmetlerinin karşılığı olarak, %27'si ise gelirden alınan para olarak görmektedir. “Özel sektörün sunduğu hizmetler karşılığında ödediğimiz para” ve “Devletin zorla aldığı para” olan şıklar ise her biri %11 ve %9,5 oranda tercih edilmiştir.

Tablo 7. “Sizlerden alınan vergilerin nerelerde kullanılmasını istersiniz?” sorusunun frekans dağılımı:

	Frekans	%
Eğitimde	137	34,3
Sağlıkta	71	17,8
Güvenlikte	50	12,5
Genel ihtiyaçlarda	124	31,0
Barınma ihtiyaçlarda	18	4,5
Toplam	400	100,0

Tablo 7'de öğrencilere “sizlerden alınan vergilerin nerelerde kullanılmasını istersiniz” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplara göre, %34,3'ü eğitimimizde, %17,8'i sağlığımızda, %12,5'i güvenliğimizde, %31'i genel ihtiyacımızda ve %4,5 ise barınma ihtiyacımız şeklindedir.

i. *Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Vergi Algısı*

Mükelleflerin vergi algısının artması demek vergi uyumunun artması anlamına gelmektedir yani vergi algısı ile vergi uyumu arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Çalışmamızda ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algı düzeylerini belirlemek amacıyla katılımcılara dört farklı soru yöneltilmiştir. Bu sorulara yönelik frekans dağılımları aşağıda verilmiştir.

Tablo 8. Vergi Algısı Frekans Tablosu

		Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Ne Katılmıyorum / Ne Katılmıyorum (3)	Katılmıyorum (4)	Kesinlikle Katılmıyorum (5)
Vergi bir vatandaşlık görevidir.	Frekans	14	16	63	91	216
	%	3,5	4,0	15,8	22,8	54,0
Vergisel ödevleri eksiksiz yerine getiririm.	Frekans	13	11	54	127	195
	%	3,3	2,8	13,3	31,8	48,8
Vergi kamu hizmetlerinin karşılığıdır.	Frekans	14	18	65	121	182
	%	3,5	4,5	16,2	30,3	45,5
Vergi ödemek kamu yararı sağlar.	Frekans	11	18	53	112	206
	%	2,8	4,5	13,2	28,0	51,5

Tablo 8'e göre, ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%76,8) ödedikleri vergileri bir vatandaşlık görevi olduğunu görmekte iken %7,5'i vergilerin bir vatandaşlık görevi olmadığını düşünmektedir. %15,8'i ise kararsız kaldıklarını beyan etmişlerdir. "Vergi bir vatandaşlık görevidir" önermesinin Ortalaması: 4,198'dir.

Ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%80,6) vergisel ödevlerini eksiksiz yerine getirmekte iken, %6,1'i tersi düşüncededir. "Vergisel ödevleri eksiksiz yerine getiririm" önermesinin Ortalaması: 4,200'dir.

Tablo 8'e göre, ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin büyük çoğunluğu (%75,8) ödedikleri vergileri kamu hizmetlerinin karşılığı olarak görmekte iken %8 vergilerin kamu hizmetlerinin karşılığı olmadığını düşünmektedir. "Vergi kamu hizmetlerinin karşılığıdır" önermesinin Ortalaması: 4,098'dir.

Tablo 8'e göre, ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin büyük çoğunluğu (%79,5) ödedikleri vergilerin kamu yararı sağladığını düşünürken %7,3'ü vergilerin

kamu yararı sağlamadığını düşünmektedir. “Vergi ödemek kamu yararı sağlar” önermesinin Ortalaması: 4,210’dır.

Yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algısını ölçmek amacıyla sorulan sorulardan oluşan vergi algısı faktörünün aritmetik ortalaması 4,1763’tür. Bu sonuca göre ankete katılanların vergi algı düzeyi ortanın üzerinde olup, yüksek bir orandır.

Ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algı düzeylerini ölçmek amacıyla yönetilen “*Vergi bir vatandaşlık görevidir*”, “*Vergisel ödevleri eksiksiz yerine getiririm*”, “*Vergi kamu hizmetlerinin karşılığıdır*”, “*Vergi ödemek kamu yararı sağlar*” sorularına verilen cevapların ortalaması alınarak, sonuç vergi algı ortalaması değişkeni olarak önümüzdeki çalışmalara yer verilmiştir.

ii. Öğrencilerin vergi bilinci

Maliye literatüründe mükelleflerin vergi bilincinin önemi yüksektir. Bu nedenle bu konu ile ilgili çok farklı çalışma yapılmış ve çoğunda mükelleflerin vergi bilinçleri artırma teknikleri ve çözüm yolları geliştirmiştir. Çalışmamızda yer verdiğimiz 4 soru yabancı uyruklu öğrencilerin vergi bilinçlerini nelerin artırıp artırmadığı konusunda bilgi verilmiştir.

Tablo 9. Vergi Bilinci Frekans Dağılımı

		Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Ne Katılmıyorum / Ne Katılmıyorum (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
Vergilerin nerelere harcadığımı bilmem vergi algımı artırır.	Frekans	20	25	70	125	160
	%	5,0	6,3	17,5	31,3	40,0
Topluma sunulan kamu hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artması vergi algımı artırır.	Frekans	7	18	100	142	133
	%	1,8	6,3	31,3	66,8	100,0
Vergisini ödemeyenlere yaptırım uygulanması vergi algımı artırır.	Frekans	19	40	104	125	112
	%	4,8	10,0	26,0	31,3	28,0
Ödediğim vergiler refah seviyemi artırmaktadır.	Frekans	24	40	102	128	106
	%	6,0	10,0	25,5	32,0	26,5

Tablo 9’a göre, ankete katılan öğrencilerin %71,3’ü ödedikleri vergilerin nerelere harcadığımı bilmesinin vergi algısını arttıracığı düşüncesindeyken, %11,3’ü tam tersi cevap vermiştir ve %17,5 ise bu konuda fikir belirtmeyi reddetmiştir. “Vergilerin nerelere harcadığımı bilmem vergi algımı artırır” önermesinin Ortalaması: 3,950’dır.

Yukarıdaki tablodan elde edilen değerlere göre, ankete katılan öğrencilerin %68,8'i topluma sunulan kamu hizmetlerinin nicelik ve niteliğinin artması vergi algısını arttıracığı düşüncesindeyken, %6,3'ü tam tersi cevap vermiştir ve %25,0'ı ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. “Topluma sunulan kamu hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artması vergi algımı artırır” önermesinin Ortalaması: 3,940'dır.

Tablo 9'a göre, öğrencilerin %59,3'ü vergisini ödemeyenlere yaptırım uygulanması vergi algısını arttıracığı düşüncesindeyken, %14,8'i tam tersi cevap vermiştir ve %26,0 ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, öğrencilerin çoğu yaptırım uygulanma vergi algısıyla doğru orantılı olduğu düşüncesinde olduklarını göstermektedir. “Vergisini ödemeyenlere yaptırım uygulanması vergi algımı artırır” önermesinin Ortalaması: 3,678'dir.

Tablo 9'dan elde edilen değerlere göre, ankete katılan öğrencilerin %58,5'i ödediği vergilerin refah seviyesini arttırdığı düşüncesindeyken, %16,0'ı tam tersi cevap vermiştir ve %25,5'i ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Elde edilen bu değerler bize öğrencilerin vergi algılarını yüksek olduğunu kanıtlamıştır. “Ödediğim vergiler refah seviyemi artırmaktadır” önermesinin Ortalaması ise: 3,630 çıkmaktadır.

Çalışmamıza katılan yabancı uyruklu öğrencilerin “vergi algı” düzeylerini belirlemek amacıyla sorulan soruların ortalamalarını alarak vergi algısı endeksi oluşturulmuştur. Vergi algısının etkileyen faktörlerin endeksinin değeri 3,7994'dir. Bu değer yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algı düzeyi ortanın üzerinde olduğunu fakat çok yüksek bir değer olmadığını göstermektedir.

iii. Vergiye gönüllü uyum

Vergi literatüründe vergiye gönüllü uyum teşvik edilmiş ve gerek olmadığı takdirde verginin cebir ve zor kullanma unsuruna gidilmemesi öngörülmüştür. Vergiye gönüllü uyum kavramı, mükelleflerin vergilere karşı müspet yaklaşımlar sergiledikleri ve sorumlu oldukları vergileri isteyerek, severek ödedikleri belirtilmektedir (Aktan vd., 2006:102). Bu nedenle vergi mükellefinin vergiye gönüllü uyumu hakkında çalışmalar yapılmış ve tezler yazılmıştır. Çalışmamızda yer verdiğimiz bazı sorular katılımcıların hangi oranda vergiye gönüllü uyum sağladıklarını ölçmektedir. Mükelleflerin vergi algı düzeylerinin tespitinde onların devlete ve vergi idarelerine bağlılıkları da önemlidir. Vergi idaresine bağlılık mükellefler açısından önemli olduğu kadar vergi idareler açısından da önemlidir çünkü ilişkiler çift taraflıdır yani birisi alıcıyken diğeri ise

ödeyicidir. Vergi idaresine bağıllık büyük bir ehemmiyete ve değere sahiptir. Bu bağıllık vergi kaçakçılığı ve vergi kaçırmanın önlenmesine veya azaltılmasına, verginin zamanında ödenmesine, kamu görevlilerinin işinin kolaylaştırma, hak ve hukuku riayet etme, vergi idaresinin yaptığı ihbarlardan zamanında haberdar olma gibi nice avantajlar sağlayacaktır. Vergi idaresine bağıllığı öğrenmede farklı yöntemler geliştirilmiştir. Bu sorular ve söz konusu maddelere katılım frekans dağılımları aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 10. Vergiye Gönüllü Uyum Frekans Tablosu

		Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Ne Katılmıyorum / Ne Katılmıyorum (3)	Katılmıyorum (4)	Kesinlikle Katılmıyorum (5)
İmkânım olsa hiç vergi ödemem.	Frekans	151	71	68	59	51
	%	37,8	17,8	17,0	14,8	12,8
Vergi tam ödenmediğinde hizmetler aksar	Frekans	19	22	95	102	162
	%	4,8	5,5	23,8	25,5	40,5
Herkes vergisini öderse yoksulluk kalmaz.	Frekans	32	46	79	107	136
	%	8,0	11,5	19,8	26,8	34,0
Vergi kaçırmak ahlaksızlıktır.	Frekans	12	25	55	85	223
	%	3,0	6,3	13,8	21,3	55,8
Bireyler vergi ödemezse kamu hizmetleri aksar.	Frekans	15	22	104	130	129
	%	3,8	5,5	26,0	32,5	32,3
Ödediğim vergilerden rahatsız olurum.	Frekans	15	22	104	88	90
	%	3,8	5,5	26,0	22,0	22,5
Alışverişlerde fiş/fatura alırım	Frekans	20	29	52	120	179
	%	5,0	7,2	13,0	30,0	44,8
Alışverişlerde fiş/fatura istenmelidir	Frekans	12	31	57	107	193
	%	3,0	7,8	14,2	26,8	48,3
Vergilerin ne amaçla alındığı konusunda yeterince bilgi sahibiyim.	Frekans	21	48	115	130	87
	%	5,3	12,0	28,7	32,5	21,5
Vergi kaçırmanın birisini görünce hemen ihbar ederim.	Frekans	39	49	96	97	119
	%	9,8	12,3	24,0	24,3	29,8

Tablo 10'dan elde edilen bilgilere göre yabancı uyruklu öğrencilerin %55,6'sı kendine yöneltilen “*İmkânım olsa hiç vergi ödemem*” ifadesine katılmadıkları belirtirken %27,6'sı bu görüşe katıldıklarını belirtmişlerdir. Elde edilen veriler, yabancı uyruklu öğrencilerin yarısından fazlası (%55,6) vergi ödemede gönüllü olduklarını göstermektedir. “İmkânım olsa hiç vergi ödemem” önermesinin Ortalaması: 2,470'dır.

Yukardaki tablodan elde edilen bilgilere göre yabancı uyruklu öğrencilerin %66'sı kendilerine yöneltilen “*Vergi tam ödenmediğinde hizmetler aksar.*” ifadesine katıldıklarını belirtirken %10,3'ü bu görüşe katılmadığını belirtmişlerdir. Elde edilen veriler, yabancı uyruklu öğrencilerin önemli bir kısmının (%66) vergi ödemede gönüllü uyumun fayda ve sonuçlarını bildiğini göstermektedir. “Vergi tam ödenmediğinde hizmetler aksar” Ortalaması: 3,915'tir.

Tablo 10'dan elde edilen bilgilere göre yabancı uyruklu öğrencilerin %60,8'ı kendilerine yöneltilen “*Herkes vergisini öderse yoksulluk kalmaz.*” ifadesine katıldıklarını belirtirken %19,5'i bu görüşe katılmadığını belirtmişlerdir. Elde edilen

veriler, yabancı uyruklu öğrencilerin önemli bir kısmının (%60,8) vergi ödemede gönüllü uyumun fayda ve sonuçlarını bildiğini göstermektedir. “Herkes vergisini öderse yoksulluk kalmaz” Ortalaması: 3,673’tir.

Ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin %77,1’i kendilerine yöneltilen “*Vergi kaçırmak ahlaksızlıktır.*” ifadesine katıldıklarını belirtirken %9,3’i bu görüşe katılmadığını belirtmişlerdir. Ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin önemli bir kısmı (%77,1) vergiye gönüllü uyumun ahlaki açıdan da önemli olduğu belirtmişlerdir. “Vergi kaçırmak ahlaksızlıktır” Ortalaması: 4,205’tir.

Tablo 10’a bakıldığında yabancı uyruklu öğrencilerin %64,8’i kendilerine yöneltilen “*Bireyler vergi ödemezse kamu hizmetleri aksar.*” ifadesine katıldıklarını belirtirken %9,3’i bu görüşe katılmadığını belirtmişlerdir. Ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin önemli bir kısmı (%64,8) vergiye gönüllü uyumun kamu hizmetlerini yerine getirilmesine katkı sağladığı görüşündedir. “Bireyler vergi ödemezse kamu hizmetleri aksar” Ortalaması: 3,840’dır.

Tablo 10’a bakıldığında yabancı uyruklu öğrencilerin %44,5’i kendilerine yöneltilen “*Ödediğim vergilerden rahatsız olurum*” ifadesine katıldıklarını belirtirken %32,8’i bu görüşe katılmadığını ve %44,8’i ne katılıyorum ne katılmıyorum şikkını seçerek kararsız kalmışlardır. Elde edilen veriler, yabancı uyruklu öğrencilerin bu soruya karşı bazılarının açık fikir beyan ederken bazıları ise düşüncelerinin gizlediğini göstermektedir. “Ödediğim vergilerden rahatsız olurum” Ortalaması: 3,185’tir.

Çalışmamıza katılan yabancı uyruklu öğrencilerin vergiye gönüllü uyum düzeylerinin belirlemek amacıyla sorulan soruların ortalamalarını alarak vergiye gönüllü uyum endeksi oluşturulmuştur. Vergiye gönüllü uyum endeksinin değeri 3,6479’dır. Bu değer yabancı uyruklu öğrencilerin vergiye gönüllü uyumunun ortalamanın üzerinde olduğunu fakat çok yüksek bir değer olmadığını göstermektedir.

iv. Uyuşu olduğum ülkenin vergi sistemi

Anketimizde yabancı uyruklu öğrencilerin uyruğu oldukları ülkenin vergi sistemi ile ilgili bazı sorulara yer verilmiştir. Bu soruların amacı öğrencilerin kendi ülkeleri hakkındaki vergi sistemine karşı besledikleri algı ve düşünceleri hakkında bilgi edinmektir.

Tablo 11. Ülkemin Vergi sistemi Frekans Tablosu

		Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Ne Katılmıyorum / Ne Katılmıyorum (3)	Katılmıyorum (4)	Kesinlikle Katılmıyorum (5)
Uyruğu olduğum ülkenin vergi yükü yüksektir.	Frekans	38	67	106	99	90
	%	9,5	16,8	26,5	24,8	22,5
Uyruğu olduğum ülkenin vergi sistemi adaletsizdir.	Frekans	40	48	126	89	97
	%	10,0	12,0	31,5	22,3	24,3

Tablo 11’den elde edilen bulgulara göre, ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin %47,3’ü uyruğu olduğu ülkenin vergi yükü yüksek olduğunu düşünürken, %26,3’ü ise tam tersi düşüncededir. Katılımcıların %26,5’i ise bu ifade hakkında kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 11’e göre ankete katılan öğrencilerin %46,6’sı uyruğu olduğu ülkenin vergi sistemi adaletsiz olduğunu düşünürken, %22’si bu ifadeye katılmamaktadır. Katılımcıların %31,5’i ise bu ifade hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir.

Tablo 11’e göre ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin bu sorulara verdikleri cevaplar “Uyruğu olduğum ülkenin vergi yükü yüksektir.” Ortalama: 3,3400 ve “Uyruğu olduğum ülkenin vergi sistemi adaletsizdir.” Ortalama: 3,3880 olarak belirlenmiştir.

v. *Öğrencilerin Türk vergi sistemi hakkındaki düşünceleri*

Türkiye’ye gelen yabancı öğrenciler Türkiye’de uygulanan vergi sistemi hakkındaki düşünceleri uygulanan anket yöntemiyle öğrenilmiştir. Bu düşünceler aşağıdaki çalışmalara yer verilmiştir.

Tablo 12. Türkiye Cumhuriyeti’nin Vergi Sistemi Hakkındaki Düşünceler Frekans Dağılımı

		Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Ne Katılmıyorum / Ne Katılmıyorum (3)	Katılmıyorum (4)	Kesinlikle Katılmıyorum (5)
Türkiye Cumhuriyeti yabancı uyruklu öğrencilere yaptığı harcamalar hakkında bilgi sahibiyim.	Frekans	45	42	107	124	82
	%	11,3	10,5	26,8	31,0	20,5
Bir yabancı uyruklu öğrenci olarak Türkiye’de uygulanan vergi sisteminden memnunum.	Frekans	25	42	127	110	96
	%	6,3	10,5	31,8	27,5	24,0

Tablo 12'a göre, ankete katılan öğrencilerin %51,5'i, "Türkiye Cumhuriyeti yabancı uyruklu öğrencilere yaptığı harcamalar hakkında bilgi sahibiyim" ifadesine katılırken, %21,8'i bu ifadeye katılmadıklarını ifade etmektedir. %26,8 ise kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 12'de mükelleflerin "Bir yabancı uyruklu öğrenci olarak Türkiye'de uygulanan vergi sisteminden memnunum" ifadesine verdikleri cevapların dağılımını göstermektedir. Ankete katılan öğrencilerden bu ifadeye katılanların oranı %51,5 olup bu ifadeye katılmadıklarını belirtenlerin oranı ise %16,8'dir.

Tablo 12'ye göre, ankete katılan öğrencilerin "Türkiye Cumhuriyeti yabancı uyruklu öğrencilere yaptığı harcamalar hakkında bilgi sahibiyim". Ortalaması: 3,390 ve "Bir yabancı uyruklu öğrenci olarak Türkiye'de uygulanan vergi sisteminden memnunum". Ortalaması ise: 3,525 olarak kaldıklarını belirtmişlerdir. Ankete katılan yabancı öğrencilerin vergi algısını ölçmek amacıyla sorulan sorulardan oluşan Türkiye Cumhuriyeti'nin vergi sistemi hakkındaki düşünceler faktörünün aritmetik ortalaması 3,7919'dir.

vi. Vergi sistemlerinin karşılaştırması

Yabancı öğrencilerin genel olarak yaptıkları şeylerden biri kendi ülkesiyle öğrenci olarak geldiği ülkeyi karşılaştırmaktır. Bu karşılaştırma bazen para değeri ve bazen ise vergi oranları gibi onların etkilendiği konular olabilmektedir. Bu nedenle yabancı uyruklu öğrencilerin ilgilerini çektiği bu konuyu baz alarak anketimizde Türkiye'nin ve diğer ülkelerin vergi sistemlerini karşılaştırabilmek adına bazı sorulara yer verilmiştir.

Tablo 13. Vergi Sistemlerinin Karşılaştırması Frekans Dağılımı

		Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Ne Katılmıyorum / Ne Katılıyorum (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
Kendi ülkemde belirli konular üzerinden vergi alınırken, Türkiye' de daha fazla vergi çeşidi vardır.	Frekans	9	28	123	130	110
	%	2,3	7,0	30,8	32,5	27,5
Ülkemdeki vergi mevzuatlarının cezai yaptırımları Türkiye'deki vergi mevzuatlarının cezai yaptırımlardan daha caydırıcıdır.	Frekans	23	40	167	98	72
	%	5,8	10,0	41,8	24,5	18,0
Türkiye'de vergi mükelleflerine yönelik yapılan vergi denetimleri kendi ülkeme kıyasla çok sık ve bunaltıcıdır.	Frekans	19	47	147	96	93
	%	4,8	11,3	36,8	24,0	23,3

Tablo 13'e göre, ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin %60,0'ı kendi ülkesinde belirli konulardan vergi alındığını Türkiye'de ise daha fazla vergi çeşidi var olduğunu düşünürken, %9,3 böyle düşünmemektedirler. %30,8'i ise kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 13'te mükelleflerin "Ülkemdeki vergi mevzuatlarının cezai yaptırımları Türkiye'deki vergi mevzuatlarının cezai yaptırımlardan daha caydırıcıdır" ifadesine verdikleri cevapların dağılımını göstermektedir. Ankete katılan öğrencilerden bu ifadeye katılanların oranı %42,5 olup bu ifadeye katılmadıkların belirtenlerin oranı ise %15,8'dir. Ancak %41,8 gibi büyük bir oran da kararsız kaldıklarını belirtmektedir.

Tablo 13'ten elde edilen değerlere baktığımızda, öğrenciler onlara yönelttiğimiz "Türkiye'de vergi mükelleflerine yönelik yapılan vergi denetimleri kendi ülkeme kıyasla çok sık ve bunaltıcıdır" sorusuna %47,3 katıldıklarını, %16,1'i ise katılmadıklarını belirtmiştir. Bir önceki analizin gösterdiği gibi bu soruya da 36,8'lik bir yüksek oran kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 13'e göre, ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin "Kendi ülkemde belirli konular üzerinden vergi alınırken, Türkiye' de daha fazla vergi çeşidi vardır." Ortalaması: 3,760, "Ülkemdeki vergi mevzuatlarının cezai yaptırımları Türkiye'deki vergi mevzuatlarının cezai yaptırımlardan daha caydırıcıdır." Ortalama: 3,390 ve "Türkiye'de vergi mükelleflerine yönelik yapılan vergi denetimleri kendi ülkeme kıyasla çok sık ve bunaltıcıdır." Ortalaması:3,498 olarak belirtmişlerdir.

Ankete katılan yabancı öğrencilerin vergi algısını ölçmek amacıyla sorulan sorulardan oluşan Vergi Sistemlerinin Karşılaştırması faktörünün aritmetik ortalaması 3,5492'dir. Bu sonuca göre ankete katılanların vergi algı düzeyi ortanın üzerindedir, ancak çok yüksek değildir.

II. Gruplar arası karşılaştırma

Bir çalışmanın en önemli aşaması, çalışmanın amacına uygun istatistiksel tekniğin belirlenmesidir. Analizlerin sınıflandırılmasında verinin özellikleri dikkate alınmaktadır. Veri özelliklerine göre sınıflandırma parametrik analiz teknikleri ve parametrik olmayan (non-parametrik) analiz teknikleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Parametrik ya da parametrik olmayan testlerden hangisinin uygulanacağını belirlemenin ilk aşaması, normallik

testinin yapılmasıdır. Yapılan normallik testi sonucunda veriler normal dağılıyorsa ($p>0,05$) uygulanacak testler parametrik analiz teknikleri arasından seçilirken, verilerin normal dağılmaması durumunda ($p<0,05$) uygulanacak testler parametrik olmayan teknikler arasından seçilir (Coşkun, vd., 2015: 163-168).

III. Normallik Testi Analizi:

Bulgularımız normal dağıldığında, istatistikler de otomatik bir şekilde normal dağılıyor. Verilerimiz normal dağılmadığında yararlandığımız test parametrik olmayan testlerdir ancak Merkezi Limit Teoremi yaklaşımına göre gözlem sayılarımız 30 ve bazı kaynaklara göre 50'den yüksekse parametrik testler de kullanılabilir (Ovla vd., 2017: 241-248). (Coşkun vd., 2015: 79-80).

Hatta standart sapmanın aritmetik ortalamadan büyük olması halinde bile, verilerimiz normal dağılıyormuşçasına parametrik testler uygulanabilir. Çünkü verilerin normal dağılma şartı yoktur.

Normallik testi yapılırken araştırmacılar farklı analizleri dikkate alarak bir sonuca varırlar. Çalışmamızda genel ortalama (birinci kısım soruların ortalaması) ile vergi algısı ortalaması karşılaştırıldığında elde edilen sonuçların Skewness ve Kurtosis yani çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak değerlendirme yapılmıştır.

Bu testlerde basıklık ve çarpıklık (Skewness ve Kurtosis) değerlerine bakılırken Tabashnick'e göre -1,5 ile +1,5 olması halinde, George ve Mallery' e göre de -2,0 ile +2,0 olması halinde homojen dağılım ya da normal dağılım olduğu söylenebilir (Aykora, E. & Dönmez, E.76, 2017)

Tablo 14: Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

Vaka İşlem Özeti						
	Geçerli		Eksik		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Genel Ortalama	400	100,0%	0	0,0%	400	100,0%
Vergi Algı Ort.	400	100,0%	0	0,0%	400	100,0%

Bu analizde görüldüğü gibi anketimizde 100,0% bir katılım sağlandığını ve hiç boş (0,0%) bırakılmadığını bize anlatmaktadır.

Tablo 15: Basıklık ve Çarpıklık Değerlerine Göre Normallik Testi

		İstatistik	Std. Hata
Genel Ortalama	Basıklık	-,420	,122
	Çarpıklık	,530	,243
Vergi Algı Ort.	Basıklık	-1,027	,122
	Çarpıklık	,712	,243

Yapılan analiz sonucunda genel ortalama (birinci kısım soruların ortalaması) (-0,420 ve 0,530) ile vergi algısı ortalamasının çarpıklık ve basıklık değerleri (-1,027 ve 0,712) -1,5 ile +1,5 arasında olması, çalışmamızda verilerin normal dağıldığını bize göstermektedir. Homojen oldukları için non-parametrik analizler yerine güvenilirliği daha yüksek olan parametrik testleri uygulanacaktır.

IV. Bağımsız T testi

Çalışmanın bu kısmında, demografik faktörler göz önünde bulundurularak yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algısına ilişkin çapraz tablolara yer verilecektir. Oluşturulacak çapraz tablolar ve bağımsız T testi analizleri veri alınarak değerlendirilecektir. Bu analizlerin sonucunda ankete katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ve tanımlayıcı sorulara göre ankette yer alan ifadelerle ilgili düşünceleri tespit edilecektir.

İlk olarak ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algı ortalaması cinsiyetten bağımsız olup olmadığı araştırılmak istendi.

Bağımsız T-testi analizi için vergi algısını Afrika ve Asya kıtalarından katılan öğrenciler arasında karşılaştırılması yapılmıştır. Yapılan bu karşılaştırma sonucu:

Tablo 16: Vergi algısını Afrika ve Asya kıtalarından katılan öğrencilerin Bağımsız T-testi analizi

Grup İstatistikleri					
	Vatandaşı olduğunuz ülke	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Vergi Algı Ort.	Asya	337	4,1491	,81366	,04432
	Afrika	56	4,2768	,80295	,10730

Tablo 17: Vergi algısını Afrika ve Asya kıtalarından katılan öğrenciler Bağımsız T-testi analizi

Bağımsız T Testi							
		Varyansların Eşitliği için Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği için T-testi			
		F	Sig.	t	Sig. (2-tailed)	%95 Güven Aralığı Farkı	
						Düşük	Yüksek
Vergi Algı Ort.	Ortak Varyanslar varsayıldı	,249	,618	-1,089	,277	-,35810	,10275
	Ortak farklar varsayılmadı			-1,100	,275	-,35894	,10359

Yukarda ki Bağımsız T Testi analizine bakıldığında, Sig değeri 0,618 yani 0,05'ten büyük olduğu yani analizimizin homojen dağıldığını göstermekte ve bu sebeple birinci satırın Sig (2-tailed)'in değerini yoruma tabi tutarak, 0,277 değeri 0,05'ten büyük yani vergi algısı Asya ve Afrika kıtalarından katılan öğrenciler arasında anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını kolaylıkla söylenebilir.

Tablo 18: Vergi algısı ve Cinsiyet arasındaki Bağımsız T-testi analizi

Grup İstatistikleri					
	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Vergi Algı Ort.	Erkek	316	4,2318	,79249	,04458
	Kadın	84	3,9673	,83754	,09138

Tablo 19: Vergi algısı ve Cinsiyet arasındaki Bağımsız T-testi analizi

Bağımsız T Testi							
		Varyansların Eşitliği için Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği için T-testi			
		F	Sig.	t	Sig. (2-tailed)	%95 Güven Aralığı Farkı	
						Düşük	Yüksek
Vergi Algı Ort.	Ortak Varyanslar varsayıldı	,008	,927	2,687	,008	,07097	,45811
	Ortak farklar varsayılmadı			2,602	,010	,06331	,46577

Yukarda ki Bağımsız T Testi analizine bakıldığında görüyoruz ki Sig değeri 0,927 yani 0,05'ten büyük olduğu için analizimizin homojen dağıldığını göstermekte ve bu sebeple birinci satırın Sig (2-tailed)'in değerini yoruma tabi tutacağız. Bu ifadeden yola çıkarak görüyoruz ki 0,008 değeri 0,05'ten küçük yani “VergiAlgı_ort” kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir şekilde farklılaştığı söylenebilir.

Tablo 20. *Cinsiyet Grupları ile “Topluma sunulan kamu hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artması vergi algımı artırır” İfadesi Arasındaki Bağımsız T-testi analizi*

Grup İstatistikleri					
	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Topluma sunulan kamu hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artması vergi algımı artırır.	Erkek	316	4,016	,9577	,0539
	Kadın	84	3,655	,9117	,0995

Tablo 21. *Cinsiyet Grupları ile “Topluma sunulan kamu hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artması vergi algımı artırır” İfadesi Arasındaki Bağımsız T-testi analizi*

Bağımsız T Testi							
		Varyansların Eşitliği için Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği için T-testi			
		F	Sig.	t	Sig. (2-tailed)	% 95 Güven Aralığı Farkı	
						Düşük	Yüksek
Topluma sunulan kamu hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artması vergi algımı artırır.	Ortak Varyanslar varsayıldı	,022	,883	3,102	,002	,1322	,5899
	Ortak farklar varsayılmadı			3,192	,002	,1373	,5848

Yukarda ki Bağımsız T Testi analizine bakıldığında görüyoruz ki Sig değeri 0,883 yani 0,05'ten büyük olduğu için analizimizin homojen dağıldığını göstermekte ve bu sebeple birinci satırın Sig (2-tailed)'in değerini yoruma tabi tutacağız. Bu ifadeden yola çıkarak görüyoruz ki 0,002 değeri 0,05'ten küçük yani “topluma sunulan kamu hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artması vergi algımı artırır” kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir şekilde farklılaştığını söyleyebiliriz.

SONUÇ

Bir ülkede uygulanan vergi politikaları, mevzuatlar, kanunlar ve yönetmenlikler sadece iktisadi boyutu değil, mükellefler açısından psikolojik ve sosyolojik boyutları da içermelidir. Adil, verimli ve etkin bir şekilde düzenlenmiş olan vergi politikaları mükelleflerin ödeme güçleri ile doğru orantılı olması gerekir. Günümüzde verginin önemini birçok insan idrak etmekte ve en önemli finansman kaynağının vergi olduğunu bilmektedir. Vergiler devletin en önemli gelir kaynağıdır bu nedenle bu kaynağı düzenli, zamanında ve eksiksiz verilmesi ve alınması devlet ve mükellef açısından önemlidir. Bu durumda iki tarafın üzerlerine düşen sorumluluklarını hakkıyla yerine getirmesi gerekir. Mükellefin vergiye karşı tutum ve davranışları maliye literatüründe teveccühü kendine celp etmiş konular içerisinde yer aldığı için çok farklı çalışmalar ele alınmıştır.

Kamu maliyesi mevzuatında vergiler, devlet tarafından egemenlik gücüne dayanarak tek taraflı topladığı paralar olarak ifade edilse de uygulamada vergilerin etkinliği açısından bireylerin ödedikleri veya ödemeye mükellef oldukları vergilere karşı tutum ve davranışları önemlidir. Bireyler vergileri harcanabilir gelirlerinden verdikleri için görünüşte bir azalmanın olması onların algı ve tutumlarının etkileyerek olumlu ve olumsuz davranışlar sergileyebilmektedir. Mükelleflerin vergiye uyum veya uyumsuzluğun nedeni araştırıldığında verginin bireylerce algılanmasına veya nasıl algılandığına irtibatı olacağı anlaşılacaktır. Mükellefin vergi algısını etkileyen bireysel/içsel faktörler olduğu gibi çevresel/dışsal faktörler de vardır. Vergi algısı, insanların vergiye karşı algılarını ve bakış açılarını ifade eder. Burada vergi mantığını ve vergiyi doğru algılamak için vergiyi kamu hizmetlerinin karşılığı olarak bilmek önemlidir. Tabii toplanılan vergiler halkın yararına olduğunu ve daha sonra halka hizmet olarak yansıtacağı algısı ve bilinci insanlara verilirse, vergiler zihinlerde olumlu bir yere sahip olacaktır. Bu nedenle insanların vergi bilincine ve vergi algılarının oluşmasında etkili olan etmenlerin tespit edilip analiz edilmesi ehemmiyete haizdir.

Bu doğrultuda araştırmamızın amacı Türkiye’de bulunan bir kısım yabancı uyruklu öğrencilerin vergilere karşı tutum ve davranışlarını etkileyen etmenleri belirleyip bu öğrencilerin vergi algı düzeylerini ölçmektir. Yabancı uyruklu öğrencilere uygulanan anket olabilecek aksaklıklar göz önüne bulundurularak bizzat tarafımızca uygulanmıştır. Gerçekleştirdiğimiz ve uyguladığımız anketimizdeki sorulara katılan öğrencilerin fikir ve düşüncelerinden elde edilen bulguların istatistiksel olarak gerekli testlere tabi tutulmuştur.

Yaptığımız çalışmada Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algısını belirlemek için temel olarak,

- Vergi Algısı
- Vergi Bilinci
- Vergiye Gönüllü Uyum
- Uyuğu Olduğum Ülkenin Vergi sistemi
- Türkiye’nin Vergi Sistemi Hakkındaki Düşünceler
- Vergi Sistemlerinin Karşılaştırması

Şeklinde altı başlık belirlenmiş ve tarafımızca değerlendirilmesi yapılmıştır.

Yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algısını ölçmeye yönelik olarak yönetilen “Vergi bir vatandaşlık görevidir”, “Vergisel ödevleri eksiksiz yerine getiririm”, “Vergi kamu hizmetlerinin karşılığıdır”, “Vergi ödemek kamu yararı sağlar” ifadelerine verilen cevaplar değerlendirilmiştir. Vergi ödemenin vatandaşlık görevi olduğuna yönelik kanı %76,8 gibi bir oran ve sorulan diğer 3 soruda katılım oranı sırasıyla %80,6, %75,8 ve %79,5 şeklinde yüksek oranlar olduğunu görebiliyoruz. Bu durum yabancı uyruklu öğrencilerin nasıl ki vergiyi bir vatandaşlık görevi olduğunu kabul ettikleri gibi bu ödevi eksiksiz yerine getirerek bu işlemin kamu yararı sağladığını da yapılan analizler göstermektedir.

Çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin vergi bilincini ölçmek ve neler vergi algılarını artırıp artırmadığını değerlendirmek amacıyla ankette dört ifade belirlenmiştir. Bu ifadeler “Vergilerin nerelere harcandığını bilmem vergi algımı artırır”, “Topluma sunulan kamu hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artması vergi algımı artırır”, “Vergisini ödemeyenlere yaptırım uygulanması vergi algımı artırır”, “Ödediğim vergiler refah seviyemi artırmaktadır” şeklindedir ve bu ifadeler verilen cevaplar birbirine yakın olması ve değerlerde bir düşüş meydana gelmesi açık bir şekilde görülmektedir yani “Vergilerin nerelere harcandığını bilmem vergi algımı artırır” sorusuna katılan %71,3’ü oluştururken, “Ödediğim vergiler refah seviyemi artırmaktadır” ifadesine katılan öğrenci %58,5’e düşmüştür. Bu oranlar yapılan kamu hizmetlerinin şeffaflığının öğrencilerin vergi algılarını arttırdığı ancak ödedikleri vergilerin refah seviyelerini daha az artırdığını göstermektedir.

Araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin vergi ödemede gönüllü olup olmadıkları analiz edilmiş ve katılan öğrencilere çeşitli soru sorulmuştur. Bu ifadelerin bazıları “İmkânım olsa hiç vergi ödemem”, “Vergi tam ödenmediğinde hizmetler aksar”,

“Herkes vergisini öderse yoksulluk kalmaz”, “Vergi kaçırmak ahlaksızlıktır”, “Bireyler vergi ödemezse kamu hizmetleri aksar”, “Ödediğim vergilerden rahatsız olurum” şeklinde sorular sorulmuştur. Bu sorular iki şekilde bir kısmı olumlu ve diğer kısım ise olumsuz şekilde sorulmuş ve bu şekilde değerlendirilmiştir. İlk olarak “Vergi tam ödenmediğinde hizmetler aksar”, “Herkes vergisini öderse yoksulluk kalmaz”, “Vergi kaçırmak ahlaksızlıktır”, “Bireyler vergi ödemezse kamu hizmetleri aksar” ifadelerine baktığımızda %66, %60,8, %77,1 ve %64,8’lik yüksek bir oran bu ifadelere katıldıklarını belirtirken diğer iki soru olan “İmkânım olsa hiç vergi ödemem” ve “Ödediğim vergilerden rahatsız olurum” ifadesine katılmadıklarını belirten öğrencilerin oranları ise %55,6 ve %44,5’tir. Belli bir kısım öğrenci ise bu ifadelere kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu oranlar öğrencilerin vergi ödevlerini yerine getirirken gönüllü, bilinçli ve farkında olarak görevlerini yerine getirdiklerini ve bu işlemde rahatsız olmadıklarını göstermektedir.

Anketimize bu konu ile ilgili yer verdiğimiz bazı ifadelerden aldığımız sonuçlar şöyledir, “Alışverişlerde fiş/fatura alırım” ifadesine katılan %74,8’lik yüksek bir öğrenci kütlesi “Vergi kaçıran birisini görünce hemen ihbar ederim” ifadesine katılan öğrenci kütlesi %54,2 gibi bir orana düşmüştür. Bu değerler yabancı öğrencilerin fiş/fatura almada çok titiz olduklarını, fakat vergi kaçıran birisini gördüğünde ihbar etmede o kadar titiz olmadıkları sonucunu ortaya koymaktadır. “Alışverişlerde fiş/fatura istenmelidir” ifadesine katılanların oranı %75,1 ve “Vergilerin ne amaçla alındığı konusunda yeterince bilgi sahibiyim” ifadesine katılanların oranı ise %64’tür.

Anketimizde katılan yabancı uyruklu öğrencilerin uyruğu oldukları ülkenin vergi sistemi ile ilgili bazı sorulara yer verilmiştir. Bu soruların amacı öğrencilerin kendi ülkeleri hakkındaki vergi sistemine karşı besledikleri algı ve düşünceleri nasıldır sorularına yanıt bulmaktır. Bu kapsamda yöneltilen sorular ise “Uyruğu olduğum ülkenin vergi yükü yüksektir” ve “Uyruğu olduğum ülkenin vergi sistemi adaletsizdir” şeklindedir.

Analiz sonucuna göre birinci soruya katılan öğrenci sayısı %47,3, katılmayanlar %26,3 ve kararsız kalan ise %26,5’e tekabül etmektedir. İkinci soruda birinciye benzer yani katılanlar %46,6, katılmayanlar %22 ve kararsız kalanların oranı ise %31,5’tir. Bu değerlendirmeye bakıldığında ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin yarısına yakın uyruğu oldukları ülkenin vergi yükünü ağır ve vergi sisteminin adaletsiz olduğu düşüncesindedir. Bu analizde ilginç bir diğer konu ise her iki soruda kararsız kalan öğrencilerdir. Bunun nedenini araştırırken yabancı uyruklu öğrencilerin bir

kısımının kendi vergi sistemleri hakkında tam bir bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Çalışmamızda ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'deki vergi sistemi hakkındaki düşüncelerini belirlemek amaçlı bazı sorular yer almaktadır. Bu ifadelerden "Türkiye devletinin yabancı uyruklu öğrencilere yaptığı harcamalar hakkında bilgi sahibiyim" ifadesine katılım oranlarına bakıldığında öğrencilerin %51,5'i bu ifadeye katıldıklarını bildirerek bilgi sahibi olduklarını belirtmiş ve %21,8 ise katılmadıklarını bildirerek Türkiye'nin yabancı uyruklu öğrencilere yaptığı harcamalar hakkında bilgi sahibi olmadıklarını bildirmiştir. "Bir yabancı uyruklu öğrenci olarak Türkiye'de uygulanan vergi sisteminden memnunum" şeklinde anketimizde yer verdiğimiz ifadeye ise %51,5'lik bir oran katıldıklarını ve %16,8 katılmadıkları görülmektedir.

Yurtdışında okuyan öğrencinin ilgisini çeken bir şey olursa onu kendi ülkesiyle karşılaştırma yapar. Bu durum göz önüne bulundurularak ankette ülkelerin vergi mevzuatları ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Bu ifadeler "Kendi ülkemde belirli konular üzerinden vergi alınırken, Türkiye' de vergilendirilecek konular daha fazladır", "Ülkemdeki vergi mevzuatlarının cezai yaptırımları Türkiye'deki vergi mevzuatlarının cezai yaptırımlardan daha caydırıcıdır" ve "Türkiye'de vergi mükelleflerine yönelik yapılan vergi denetimleri kendi ülkeme kıyasla çok sık ve bunaltıcıdır" şeklindedir. Verilen cevaplar incelendiğinde "Kendi ülkemde belirli konular üzerinden vergi alınırken, Türkiye' de vergilendirilecek konular daha fazladır" sorusuna yüksek bir oranda (%60) katıldıklarını belirterek Türkiye'de vergilendirilecek konuların daha fazla olduğunu belirtmiş ancak bu oran ikinci (%42,5) ve üçüncü (%47,3) sorularda düşüş göstermiştir. Bunun nedeni yabancı öğrencilerin kayda değer bir kısmının bu iki soruya "Ülkemdeki vergi mevzuatlarının cezai yaptırımları Türkiye'deki vergi mevzuatlarının cezai yaptırımlardan daha caydırıcıdır" ve "Türkiye'de vergi mükelleflerine yönelik yapılan vergi denetimleri kendi ülkeme kıyasla çok sık ve bunaltıcıdır" karşı oran olarak %40'luk civarında kararsız kaldıkları yanı keskin bir fikir sunamadıklarını beyan etmeleridir.

Çalışmamızda "Vergi ödeme konusunda kendimi sorumlu / dürüst bir vatandaş olarak görüyorum" ifadesi değerlendirmeye alındığında yabancı uyruklu öğrencilerin %82,0'lık gibi yüksek bir oranı bu ifadeye katıldıklarını ve kendilerini sorumlu ve dürüst bir vatandaş olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmamızda istatistik yöntemlerden Çapraz tablolama ve Bağımsız T testlerin sonuçlarını da yer verdik. Bu sonuçları kısaca şöyle ele alacağız; yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algı ortalamasıyla Afrika ve Asya kıtalarından katılan öğrenciler arasında yapılan bağımsız T testi analizi değerlerine bakıldığında görüyoruz ki Sig değeri 0,618 yani 0,05'ten büyük olduğu yani analizimizin homojen dağıldığını göstermekte ve bu sebeple birinci satırın Sig (2-tailed)'in değerini yoruma tabi tutarak görüyoruz ki 0,277 değeri 0,05'ten büyük yani vergi algısı Asya ve Afrika kıtalarından katılan öğrenciler arasında anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı söylenebilir.

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre ankete katılan yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algılarını, vergi ahlaklarının ve tutum ve davranışlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algılarını olumsuz etkileyen etmenlerden biri vergiler hakkında tam bilgi sahibi olmamalarıdır. Bunun çözüm yolu ise günlük hayatta karşılaştıkları vergiler hakkında malumat verilmesi ve vergilerin zamanına ve eksiksiz yerine getirilmesinin teşvik edilmesidir. Bunları yaparken yabancı uyruklu öğrencilerin okudukları bölüm, fakülte, yurt ve pansiyonlarından yardım istemeli ve bu bilgileri tüm öğrencilere yetiştirmelidir. Çünkü vergi ödemede kendini sorumlu his eden bir yabancı uyruklu öğrenci gelecekte devletin refahını ve gelişmesini canı gönülden ister ve bu minvalde hareket eder.

KAYNAKÇA

- Ağır, O. & Sezik, M. (2015). Suriye'den Türkiye'ye yaşanan gç dalgasından kaynaklanan güvenlik sorunları. *Birey ve Toplum*, 5(9),95-123.
- Akdoğan, A. (1979). Vergi İncelenesi, Ankara: A..İ.T.İ.A. Yayınları, Yayın No:127.
- Akdoğan, A. (2003). *Kamu Maliyesi*, Ankara: Gazi Kitabevi
- Akdoğan, A. (2006), Kamu Maliyesi, Genişletilmiş 11.Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Altuğ, O. (1994'a). Kayıt Dışı Ekonomi. İstanbul: Cem Ofset Matbaacılık.
- Akıncı, A. ve Başol, O. (2015). Vergi Algısı zerine Bir Alan Araştırması: Kırklareli ilinde Yaşayan insanların Vergi Algısı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 43, 170-179.
- Akbulut, A.R. (2003). Tax Compliance (Vergiye Gönüllü Uyum), *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı: 266, 89-97.
- Alm, James, Gary H. McClelland, and William D. Schulze. 1992. "Why Do People Pay Taxes?" *Journal of Public Economics* 48(1): 21–38.
- Alm, J. ve Beck, W. (1993). Tax Amnesties and Compliance in the Long Run: A Time Series Analysis. *National Tax Journal*, 46(1), 53-60.
- Altun, N., Gürdal, T. ve Beşel, F. (2017). Mükelleflerin Vergiye Karşı Tutum ve Davranışları: Sakarya İli Alan Araştırması. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3 (1), 39-48
- Aykora, E. & Dönmez, E. (2017). Kadın Voleybolcularda Tabata Protokolüne Göre Uygulanan Pliometrik Egzersizlerin Kuvvet Parametrelerine Etkisi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 71-84. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bitlissos/issue/28858/306989>
- Aytekin, G. K. (2018). PISA Sonuçlarının 2003-2015 Eğitim Sistemi ve Ekonomik Göstergeler Kapsamında İncelenmesi: Türkiye ve Güney Kore rneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 103-128.
- Bhandari, R., Belyavina, R. ve Gutierrez, R. (Ed.). (2011). *ğrenci hareketliliği ve yüksek öğretimin uluslararasılaşması: Altı dünya bölgesinden ulusal politikalar ve stratejiler*. Uluslararası Eğitim Enstitüsü.
- Biberoğlu, E. (2006). *Türkiye'de Gönüllü Vergi Uyum*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bayraklı, H. H., Saruç, N. T. ve Sağbaş, İ. (2004). Vergi Kaırmayı Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi ve Vergi Kaçaklarının nlenmesi: Anket alışmasının Bulguları. *19. Maliye Sempozyumu*, 204-254.
- Bayraklı, H. H., Bozdağ, A. (2008). Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür (Afyonkarahisar rneği). *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 375-396
- Birinci, E. (2010). *Tarım Kesiminin Vergilendirilmesi ve Vergi Bilinci: Tekirdağ İli Merkez İlçe rneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- iekli, B. (2013). *Yabancılar Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- iğerci, İ. (2007). *Kamu mali yönetiminde hesap verme sorumluluğu ve iç denetim* (Master's thesis, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Demir, i. C. (1999). *Mükelleflerin Vergi Karşısındaki Davranışları (Afyon İli Anket alışması)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Demir, M. (2009). Toplumun Vergiye Karşı Tutum ve Davranışlarını Etkileyen Faktörler. *Akademik Bakış*, 18, 1-10.

- Demir, İ.C. ve Gülten, Y. (2013). Maliye Politikasının Sosyal Amacı: Vergi Yükünün Adaletli ve Dengeli Dağılımı Üzerine Türkiye Geneli Anket Çalışması, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 269-286.
- Demir, İ. C. ve Çiğerci, İ. (2016). Vergi Bilincinin Oluşumunda Eğitimin Rolü. *Yönetim ve Ekonomi*, 23 (1), 127-143.
- Doğan, B., “Vergi Psikolojisi ve Vergiye Karşı Psikolojik Tutumun Sonuçları”, *Vergi Raporu, Vergi Kontrol Memurları Derneği*, Yıl: 1, Sayı: 6, Eylül 1993, s. 14-21.
- Demir, İ.C. (2015). *Kamu Maliyesi*. Afyonkarahisar: Limit Yayınları,154.
- Ertekin, Ş. (2018). Kamu Borçlarının Gelir Dağılımı Üzerine Olası Etkileri: OECD Ülkeleri Üzerine Panel Nedensellik Analizi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16 (4), 334-348. DOI: 10.11611/yead.463326)
- Ekinci, F. (2012). Gelir Vergisi Tarifesi: Almanya ve Türkiye Uygulamasının Karşılaştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32 (2), 191-200.
- Çetin, G. (2010). *Mükellef Hakları ve Vergiye Gönüllü Uyum*. (Doktora Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Çataloluk, C. (2008). Vergi Karşısında Mükelleflerin Tutum ve Davranışları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 213-228.
- Çoban, H. (2004). *Vergi Mükelleflerinin Vergi Karşısındaki Davranışları Üzerine Ampirik Bir İnceleme: Denizli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Çelik, K. ve Eroğlu, O. (2014). İlköğretim Çağında Vergi Algısının incelenmesi: Zonguldak ili Örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 301-326.
- Cansız, H. (2015). Defterdarlık çalışanlarının vergi algıları: Afyonkarahisar örneği. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 433-450.
- İçduygu, Ahmet, Sema Erder ve Ömer Faruk Gençkaya (2014), *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus Devlet Ötesi Dönüşümlere*, MireKoç Raporları, İstanbul: Koç üniversitesi Koç Araştırmaları Merkezi.
- İhsanoğlu, E. (1999). *Osmanlı Devlet Tarihi* (Cilt 1-2). İstanbul: Zaman Yayınları.
- İlhan, G. (2007). Vergi Ödemeyi Etkileyen Ekonomik Faktörler. *Akademik Bakış*, 12, 1-13.
- İnceoğlu, M. (2010), Tutum Algı İletişim, Beykent Üniversitesi Yayınları No: 69, 5. Baskı, İstanbul.
- İpek, S. ve Kaynar i. (2009). Demografik Faktörlerin Vergi Uyumuna Etkisi: Bir Anket Çalışmasının Sonuçları. *Maliye Dergisi*, 157, 116-130.
- İpek, S. ve Kaynar, İ. (2009'a). Demografik Faktörlerin Vergi Uyumuna Etkisi: Bir Anket Çalışmasının Sonuçları. *Maliye Dergisi*, 157, 116-130.
- İpek, S. ve Kaynar, İ. (2009b). Vergiye Gönüllü Uyum Konusunda Çanakkale İline Yönelik Ampirik Bir Çalışma. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 16 (1), 173-190.
- Kaya, C. S. (2018). *Yükseköğretim Öğrencilerinde Vergi Bilinci ve Vergi Algısı Üzerine Bir Araştırma: Ahi Evran Üniversitesi Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kaya, U. (1998). Hürriyeti Bağlayıcı Cezalarla Cezalandırılacak Kaçakçılık Suçu, *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, Ankara: Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi, 6(6).
- Kirmanoglu, H. (2011). *Kamu Ekonomisi Analizi (3. Baskı)*, İstanbul: Beta Basım Yayım.

- Kenanoğlu, M.M. (2006). 1858 Arazi Kanunnamesi ve Uygulanması. *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, 1, 107-138.
- Kasipillai, J., Aripin, N. ve Arman, N. A. (2003). The Influence of Education on Tax on Tax Avoidance and Tax Evasion. *Journal of Tax Research*, 1 (2), 134-146.
- Lee ve Tan'ın (1984). Üçüncü seviye daha az gelişmiş ülke öğrencilerinin gelişmiş ülkelere uluslararası akışı: Belirleyiciler ve çıkarımlar, 687-707.
- Lin, Nan (1976). *Sosyal Araştırmanın Temelleri*. ABD: Mc Graw-Hill.
- Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Başlıklı Başbakanlık Genelgesi. 20 Aralık 2020'de erişildi, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma-kanunu-ve-yonetmeli>.
- Ger, A. M., Ertepinar, H., Tanberkan Suna, H., & Türk, Z. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Üniversite ve Ülke Seçimini Etkileyen Faktörler. (<http://www.oecd.org/education/highereducationandadultlearning/48631079.pdf>, 2011; İş Konsey Raporu, 2013). (Erişim Tarihi: 22.12.2019)
- Göç İdare si Genel Müdürlüğü (2021), ikamet kartlarıyla ilgili yeni düzenlemeler, <https://www.goc.gov.tr/ikamet-basvurusunda-fotograf-kullanimi-hakkinda>. (Erişim Tarihi: 20. Temmuz 2021)
- Gürbüzer, S. (1997). Enflasyonun Vergi Gelirlerinin Reel Değeri Üzerindeki Etkisi (Tanzi Etkisi). *Hazine Dergisi*, 7, 1-39.
- Gürler Hazman, Gülsüm (2009), "Vergi Bilincini Etkileyen Muhtemel Dışsal Etkenlerin Lojistik Regresyon Analizi ile Tespiti", *Akademik İncelemeler*, Cilt:4, Sayı:1, ss.53-71.
- Gerçek, A. ve Yüce, M. (1998). *Mükelleflerin Vergiye Yaklaşımı Açısından Türk Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi*. Bursa: Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Gültekin, M. (2016). Vergi Uyuşmazlıklarının Çözüm Yollarından Uzlaşma. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 7, 575-607.
- Kap D. (2014). Suriyeli mülteciler: Türkiye'nin müstakbel vatandaşlar. *Akademik Perspektif*, Aralık, 30-35.
- Kara, M. & Dönmez Kara, C.Ö. (2016). Türkiye'de göç yönetişimi: kurumsal yapı ve iş birliği. *Journal Of Entrepreneurship And Development*, 10(2), 1-25.
- Kara, P. & Korkut, R., (2010). Türkiye'de göç, iltica ve mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, (467), 153- 162.
- Muter, N., Sakıncı, S. ve Çelebi, K. (1993) *Mükelleflerin Vergi Karşısındaki Tutum ve Davranışları Araştırması*, Celal Bayar Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, Manisa
- Ovla, D.H., Türkegün, M., Özdemir, A.A., Özcömert B.V. & Taşdelen, B. (2017). Parametrik olmayan yöntemlerin yanlış kullanımı ve doğurabileceği sonuçlar: simülasyon çalışması. *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 42 (2), 241-248.
- Özdemir, A. R. ve Ayvalı, H. (2007). Vergi Bilincine Sahip Bireylerin Fiş Fatura Alma Alışkanlığı. *Maliye Dergisi*, 153, 51-73.
- Özen, A., Altunoğlu, B. K., ve Öztornacı, E. (2015). Orta Öğretim Düzeyindeki Öğrencilerin Vergi Algılama Düzeylerine İlişkin Ampirik Bir Değerlendirme, *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 22(2), 279-289.
- Özgün, Z. (2017). *Maliye Disiplininde Alternatif Bir Yöntem Olarak "Mali Sosyoloji": Vergi Algısı ve Bilinci Üzerine Sosyolojik Bir Analiz*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Özgün, Z. ve Yüksel, C. (2018). Mersin'de Vergi Mükelleflerinin Vergi Algısı, Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı Düzeyinin Ölçülmesi. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü E-Dergi*, 1(2), 33-48.

- Palil, M. R. ve Mustapha, A. F. (2011). Determinants of Tax Compliance in Asia: A Case of Malaysia. *European Journal of Social Sciences*, 24 (1), 7-26.
- Sakinç, S., & Bursalioğlu, S. A. (2012). Yükseköğretimde küresel bir değişim: Girişimci üniversite modeli. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 92-99.
- Sağbaş, İ. ve Başoğlu, A. (2005). İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergileri Algılaması: Afyonkarahisar ili Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 123-144.
- Sağlam, M. (2013), "Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinde Vergi Algısı ve Bilinci", *Sosyoekonomi*, 2013-1, ss.315-334.
- Saruç, N.T. ve Sağbaş, İ. (2003). Vergi Etiğinin Ölçümü: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Çalışma, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(1), 79-96.
- Stella, P. (1989). *An Economic Analysis of Tax Amnesties*. IMF Working Paper.
- Şen, H. ve Sağbaş, İ. (2016). *Vergi Teorisi ve Politikası*, Ankara: Kalkan Ofset
- Şenyüz, D. (1993). Vergilemede İstikrar İlkesi ve Türk Vergi Mevzuatı. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 207-216.
- Şenyüz, D. (1995). *Vergilemede Yükümlü Psikolojisi*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Şenyüz, D., Yüce, M. ve Gerçek, A. (2017) *Türk Vergi Sistemi* (14. Baskı) Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Şahpaz, Kadriye, Ömer Akgül ve Fatih Yardımcıoğlu (2014), "Fırıncı Esnafının Vergi Bilinci ve Vergi Algısı: Sakarya İli Örneği", *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt:2, Sayı:3, ss.59-81.
- Taytak, M. (2010). İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde Vergi Bilincinin Tespiti: Ampirik Bir Araştırma. *Maliye Dergisi*, 158, 496-512.
- Taytak, Mustafa (2016), "Vergi Kültürünü Belirleyen Faktörler ve Mükelleflerin Demografik Özelliklerinin Vergi Kültürü Üzerindeki Etkisi", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt:5, Sayı:7, ss.1933-1957.
- Torgler, B. (2005). Tax Morale and Direct Democracy, *European Journal of Political Economy*, 21, 525-531.
- Torgler, B. (2007). *Tax Compliance and Tax Morale: A Theoretical and Empirical Analysis*, İngiltere: Edward Elgar, 59-67.
- Tuay, E. ve Güvenç, İ. (2007). *Türkiye'de Mükelleflerin Vergiye Bakışı*. 20.01.2021, http://www.gib.gov.tr/fileadmin/beyannamerehberi/turkiyede_mukelleflerin_vergiye_bakisi.pdf.
- Tunçer, M. (2002b). Vergilemeye Yaklaşım ve Türkiye, *Vergi Dünyası Dergisi*, 249, 99-105.
- Ünsal, Ş. (1987). *Vergi Kaçakçılığında Sosyal Etkiler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- (Resmî Gazete Tarihi: 30.4.1985 Resmî Gazete Sayısı: 18740)

EKLER

EK : Araştırmada Kullanılan Anket Formu

Değerli arkadaşlar; size ulaştırılan bu anket, Afyon Kocatepe Üniversitesinde yüksek lisans yaptığım “Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin vergi algısı” konulu tezle ilgili hazırlanmıştır. Sizden adres ve isim bilgileri istenmemektedir. Vereceğiniz bilgiler gizli tutulacak ve başkalarıyla paylaşılmayacaktır. Ankette doğru veya yanlış cevap yoktur, size en uygun bilgiyi işaretleyiniz.

Yapacağım bilimsel çalışmanın sonuçlanabilmesi için ankete katılmanız önem arz etmektedir. Ankete katıldığınız için teşekkür ederiz.

Habiburahman ZİYAYİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi. İsmail CİĞERCİ

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Yaşınız? .....
2. Cinsiyetiniz? ( ) Erkek ( ) Kadın
3. Ailedeki birey sayısı ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 ( ) 5’den fazla
4. Öğrenci olarak aylık harcamanız? .....
5. Vatandaşı olduğu ülke? .....
6. Öğrencisi olduğunuz fakülte, enstitü, MYO ...? .....
7. Aylığınız aylık geliri? ( ) 0-2.000 TL arası ( ) 2.001-5.000 TL arası
( ) 5.001-10.000 TL arası ( ) 10.001- 20.000 TL arası
( ) 20.000-50.000 TL arası ( ) 50.000 TL’den fazlası
8. Size göre vergi nedir? ( ) Gelirimizden alınan para ( ) Özel sektörün sundu hizmetler karşılığında ödediğimiz para ( ) Kamu hizmetlerinin karşılığı
( ) Devletin zorla aldığı para
9. Sizlerden alına vergilerin nerelerde kullanılmasını istersiniz
( ) Eğitimimizde ( ) Sağlıkımızda ( ) Güvenliğimizde
( ) Barınma ihtiyaçlarımızda ( ) Genel ihtiyaçlarımızda

❖ *Vergi ve Vergi algısı hakkında ki fikriniz:*

No		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
10	Vergi bir vatandaşlık görevidir.					
11	Vergisel ödevleri eksiksiz yerine getiririm.					
12	Vergi kamu hizmetlerinin karşılığıdır.					
13	Vergi ödemek kamu yararı sağlar.					
14	Vergi kaçırmak ahlaksızlıktır.					
15	Ödediğim vergileri nerelerde harcadığı konusunda bilgi sahibiyim.					
16	İmkânım olsa hiç vergi ödemem.					
17	Vergi tam ödenmediğinde hizmetler aksar.					
18	Herkes vergisini öderse yoksulluk kalmaz.					
19	Uyruğu olduğum ülkenin vergi yükü yüksektir.					
20	Uyruğu olduğum ülkenin vergi sistemi adaletsizdir.					
21	Bireyler vergi ödemezse kamu hizmetleri aksar.					
22	Ödediğim vergilerden rahatsız olurum					
23	Vergilerin nerelere harcadığının bilmem vergi algımı artırır.					
24	Topluma sunulan kamu hizmetlerin nicelik ve niteliğinin artması vergi algımı artırır.					
25	Vergisini ödemeyenlere yaptırım uygulanması vergi algımı artırır.					
26	Alışverişlerde fiş/fatura alırım.					
27	Alışverişlerde fiş/fatura istenmelidir.					
28	Vergilerin ne amaçla alındığı konusunda yeterince bilgi sahibiyim					
29	Ödediğim vergiler refah seviyemi artırmaktadır.					
30	Vergi kaçırana birisini görünce hemen ihbar ederim					
31	Türkiye Cumhuriyeti yabancı uyruklu öğrencilere yaptığı harcamalar hakkında bilgi sahibiyim.					
32	Bir yabancı uyruklu öğrenci olarak Türkiye’de uygulanan vergi sisteminden memnunum.					
33	Kendi ülkemde belirli konular üzerinden vergi alınırken, Türkiye’ de daha fazla vergi çeşidi vardır.					
34	Ülkemdeki vergi mevzuatlarının cezai yaptırımları Türkiye’deki vergi mevzuatlarının cezai yaptırımlardan daha caydırıcıdır.					
35	Türkiye’de vergi mükelleflerine yönelik yapılan vergi denetimleri kendi ülkeme kıyasla çok sık ve bunalıcıdır.					
36	Vergi ödeme konusunda kendimi sorumlu / dürüst bir vatandaş olarak görüyorum.					